

Evaluering af handlingsplan for bedre dyrevelfærd for svin

Juli 2017

Indhold

Indhold

1. Resumé	3
2. Indledning	5
3. Evaluering	6
3.1 Større overlevelse blandt pattegrise	6
3.2 Større overlevelse blandt søer	11
3.3 På sigt skal alle søer gå i løsdrift	13
3.4 Stop for kastration af pattegrise	16
3.5 Nedbringelse af antallet af halekuperede pattegrise	19
3.6 En styrket indsats mod mavesår	21
3.7 Dyrevelfærd indarbejdes i månegrисprojektet	23
3.8 Større valgmulighed for forbrugerne, når det gælder dyrevelfærd	25
3.9 Undervisning i dyrevelfærd	26
3.10 Fremme dyrevelfærden på internationalt niveau	28
4. Bilag	30
Bilag 1. VIPiglets - Low mortality through birth of vital piglets	30
Bilag 2. Ornelugt – hurtigmetode til samtidig måling af skatol og androstenon	32
Bilag 3. Absorberende stoffer til reduktion af hangriselugt.....	34
Bilag 4. HeleHaler. Farvel til halebid og halekupering: Utopi eller realitet?	35
Bilag 5. Stikoncept til grise med lange haler (special-H).....	37
Bilag 6. Straw application for improved animal Welfare and reduced environmental impact	39
Bilag 7. Månegrисens Netværk	41
Bilag 8. Aftale om overlevelse af pattegrise mellem DDD og SEGES	42

Kolofon

Evaluering af handlingsplan for bedre dyrevelfærd for svin

Denne vejledning er udarbejdet af Miljø- og Fødevareministeriet i 2017

Foto: fra fotobank

© Miljø- og Fødevareministeriet

Miljø- og Fødevareministeriet

Slotsholmsgade 12

1216 København K

Tlf: 33 92 33 01

www.mfvm.dk

1. Resumé

“Handlingsplan for bedre dyrevelfærd for svin” indeholder en række mål med tilhørende initiativer fordelt på 10 indsatsområder. En nedsat følgegruppe til handlingsplanen følger løbende fremdriften og diskuterer disse indsatsområder og initiativer ved halvårige møder. Denne rapport er anden evaluering af svinehandlingsplanens 10 indsatsområder. Ved evalueringen har Fødevarestyrelsen indhentet bidrag fra Landbrug & Fødevarer, SEGES, Videncenter for Svineproduktion og Landbrugs- og Fiskeristyrelsen¹. Det indhentede materiale er derefter bearbejdet af Fødevarestyrelsen, som har udarbejdet denne rapport. Evalueringen er efterfølgende sendt i høring i følgegruppen. For visse af initiativerne er der ikke enighed blandt alle følgegruppens medlemmer i forhold til vurderingerne af initiativerne, samt til hvordan indsatsen fremadrettet skal være. De væsentligste bemærkninger fremgår under de relevante afsnit i rapporten.

Evalueringen af fremdriften i svinehandlingsplanens indsatsområder er kort opsummeret i nedenstående.

- Handlingsplanens mål er at hæve overlevelseshraten med én pattegris per kuld i 2020. Ud fra totaldødeligheden for pattegrise svarer det til, at dødeligheden skal falde fra 21,3 % (seneste opgørelse fra 2016) til ca. 16 % i 2020. Da dødeligheden var 21,5 % i 2015 og således er faldet 0,2 procentpoint det seneste år vurderes det, at det bliver en udfordring at nå målet. Selvom målet kan blive vanskeligt at nå, betyder det ikke, at målet er afskrevet. Det forventes, at der fremadrettet vil ses en effekt af de mange initiativer, der er sat i søen – også de initiativer som ikke er direkte afledt af svinehandlingsplanen.
- Der er ikke i handlingsplanen fastsat et egentligt mål vedrørende sodødelighed. Men branchens egen målsætning om, at sodødeligheden skal ned under 9 % inden 2018 har været fulgt hidtil. Ved seneste opgørelse i 2016 var sodødeligheden faldet til 11,3 % af årssøerne (mod 11,4 % i 2015). Ved førstkommande følgegruppemøde (forventeligt sommer/efterår 2017) vil det blive diskuteret, om branchens målsætning stadigvæk skal følges, eller om der skal opsættes nye mål.
- Tilskudsordningen til løsdrift i farestalden har indtil videre bidraget med ca. 1.200 stipladser. Det vurderes at det, da støtteordningen nu også omfatter de såkaldte kombistier, som giver mulighed for at fiksure soen i dagene omkring faring, vil være mere attraktivt for svineproducenterne at søge midlerne. Dog vil det i 2017 ikke være muligt at søge om støtte til etablering af farestier til løsgående søer. I 2018 er der afsat en pulje til formålet. Efter 2018 er der ikke afsat flere midler til farestaldsordningen. Fødevarestyrelsen forventer, at Dyrevelfærdsmærket vil motivere flere producenter til at lægge om til løsdrift i farestalden.
- Vedrørende kastration er målet i handlingsplanen, at kastration uden bedøvelse skal ophøre senest i 2018. Både branchen og Dyrenes Beskyttelse er ved at afdække, hvilke bedøvelsesmetoder der er bedst at anvende, dels i konventionelle besætninger, og dels

¹Det daværende NaturErhvervstyrelsen

i frilandsbesætninger. Fødevarestyrelsen er ligeledes i færd med at undersøge, hvilken praksis der anvendes i andre lande, heriblandt Sverige.

Indsatsområdet vedrørende en øget hangriseproduktion har indtil videre ikke haft den store fremdrift. Det skyldes bl.a., at der endnu ikke er udviklet en internationalt accepteret metode til identifikation af ornelugt. Det vurderes dog, at der er god fremdrift i de projekter, der støtter op om at få en øget hangriseproduktion på sigt.

I og med, at der ikke ses den store fremdrift i produktionen af hangrise vurderes det, at hvis det overordnede mål skal nås senest i 2018, så afhænger det til dels af, om det er muligt at finde egnede bedøvelsesmetoder, der passer under danske produktionsforhold.

- Hverken myndigheder eller branche foretager systematisk registrering af, om besætninger har halekuperede svin eller ej. Derfor er det vanskeligt at følge udviklingen i antallet af halekuperede svin. Det vurderes, at der ikke er kommet væsentligt flere grise med intakte haler i de danske svinestalde siden sidste evaluering. Det vurderes dog, at de mange initiativer, der er iværksat i regi af handlingsplanen, fx dyrevelfærdsmærket, hvor hele haler er et krav, samt Kommissionens henstilling vedrørende foranstaltninger med henblik på at begrænse behovet for halekupering af 8. marts 2016, alt sammen vil bidrage til at sætte fokus på at nedbringe antallet af halekuperede grise.
- Det er vurderingen, at målet om screening for mavesår hos søer tilnærmelsesvist vil blive nået, men det bliver med færre besætninger end først planlagt, idet grænsen for deltagelse i screeningsprogrammet rykkes fra besætninger med mere end 100 søer til besætninger med mere end 200 søer. Denne ændring betyder, at omkring 1.553 besætninger vil blive screenet, i stedet for 1.706. Screeningsprogrammet er på plads og er nu indarbejdet i erhvervets Danish-branchekode.
- GUDP har ultimo 2016 givet tilsagn om støtte til to udviklings- og demonstrationsprojekter, under ansøgningsrunden om Månegrisens modelstald, hvori der bl.a. indgår tiltag, som tager sigte på at forbedre dyrevelfærden. Aktiviteterne i indsatsområdet foregår som planlagt. Projekterne er endnu ikke afsluttede, og der foreligger derfor ikke konkrete resultater. Projekterne gennemføres i henhold til betingelserne i deres tilsagn fra GUDP.
- Dyrevelfærdsmærket er etableret for fersk grisekød, og der er nu dyrevelfærdsmærket grisekød i detailhandelen.
- Arbejdet vedrørende indførelse af uddannelseskraV til besætningsansvarlige er igangsat. Forslag til ændring af dyreværnsloven og lov om hold af dyr forventes fremsat i folketingsåret 2017/18, hvorefter en bekendtgørelse om uddannelseskraV kan træde i kraft.

Med hensyn til uddannelseskraV til landbrugsmedarbejdere, ligger initiativet nu i regi af branchen. SEGES, Videncenter for Svineproduktion har udarbejdet undervisningsmateriale, som ligger på deres hjemmeside. SEGES, Videncenter for Svineproduktion arbejder på at udbyde et kursus gennem en af landbrugsskolerne.

- Positionspapir om svins velfærd er udarbejdet, præsenteret for de øvrige medlemslande og sendt til Kommissionen. Der arbejdes for at fremme en ændring af svinedirektivet, hver gang lejligheden byder sig.

Fødevarestyrelsen arbejder stadigvæk sammen med kollegaer fra Nederlandene og Tyskland på at finde løsninger på de problematikker, der kan opstå i forbindelse med kontrollen, såsom tolkning af visse direktivkrav. En større forståelse for andre landes tolkninger kan være med til at bidrage til højere dyrevelfærd og forbedre konkurrenceevnen.

2. Indledning

Handlingsplanen blev til efter et svinetopmøde den 13. marts 2014 mellem daværende fødevarerminister, Dan Jørgensen, og repræsentanter fra dansk landbrug, slagterierne, dyreværnsorganisationerne, forbrugerorganisationer, dyrlæger og detailhandlen. På mødet blev der underskrevet topmødeerklæring om, at arbejde for markante forbedringer i dyrevelfærden, der samtidig tilgodeser dansk landbrug og fødevarerektorens høje anseelse og fremtidige vækstmuligheder. Underskriverne af erklæringen var Landbrug & Fødevarer, SEGES, Videncenter for Svineproduktion, Dyrenes Beskyttelse, DOSO, Den Danske Dyrlægeforening, Danske Slagtermestre, COOP Danmark, De Samvirkende Købmænd, Dansk Supermarked og Forbrugerrådet Tænk.

På baggrund af topmødeerklæringen blev der iværksat en "Handlingsplan for bedre dyrevelfærd for svin". Handlingsplanen indeholder en række mål med tilhørende initiativer fordelt på følgende indsatsområder:

1. Større overlevelse blandt pattegrise
2. Større overlevelse blandt søer
3. På sigt skal alle søer gå i løsdrift
4. Stop for kastration af pattegrise
5. Nedbringelse af antallet af halekuperede pattegrise
6. En styrket indsats mod mavesår
7. Dyrevelfærd indarbejdes i mænegriskprojektet
8. Større valgmulighed for forbrugerne, når det gælder dyrevelfærd
9. Undervisning i dyrevelfærd
10. Fremme dyrevelfærden på internationalt niveau

Af handlingsplanen fremgår det, at Fødevarerministeriet skulle nedsætte en følgegruppe bestående af repræsentanter fra: Den Danske Dyrlægeforening, Dyrenes Beskyttelse, DOSO, Landbrug & Fødevarer, SEGES, Videncenter for Svineproduktion, Danske Slagtemestre og Økologisk Landsforening.

Formålet med følgegruppen er at overvåge fremdriften i og implementeringen af de enkelte initiativer i handlingsplanen, evaluere effekten af handlingsplanens initiativer mht. at opfylde mål, der er sat i handlingsplanen samt årligt afrapportere til miljø- og fødevarerministeren. Første evaluering forelå december 2015. Denne rapport er anden evaluering af handlingsplanens initiativer.

3. Evaluering

Evalueringen af initiativernes effekt er foretaget på baggrund af data indhentet fra erhvervet og fra Landbrug- og Fiskeristyrelsen. For hvert indsatsområde i handlingsplanen vil nedenstående blive gennemgået:

- Målet med det enkelte indsatsområde
- Initiativer iværksat for at nå målene
- Projekter som støtter op om handlingsplanens mål, men ikke er en del af denne (hvor relevant)
- Indsatsområdets fremdrift

Evalueringen har været sendt i høring i følgegruppen. For visse af initiativerne er der ikke enighed blandt alle følgegruppens medlemmer i forhold til vurderingerne af initiativerne, samt hvordan indsatsen fremadrettet skal være. De væsentligste bemærkninger fremgår under de relevante afsnit i rapporten.

3.1 Større overlevelse blandt pattegrise

Målet med dette indsatsområde er, at overlevelsesraten for pattegrise bliver hævet med én gris pr. kuld i 2020.

Målet for pattegriseoverlevelsen er defineret både som en rate² og et konkret antal. Som konsekvens heraf er der ikke taget stilling til det faktum, at antallet af grise, der overlever i et kuld, påvirkes af, at kuldstørrelsen øges. Det vil sige, forudsætningen for at nå målet ændres løbende.

I den første evaluering af handlingsplanen er udviklingen vurderet ud fra en opgørelse af den totale pattegrisedødelighed i procent. Denne metode svarer til den måde, branchen opgør det på i deres årlige opgørelser om landsgennemsnit for svineproduktionen³. Dødeligheden pr. kuld udtrykkes relativt, og antallet af fravænnede grise i procent af totalfødte giver et indtryk af de avls- og managementmæssige forbedringer.

Det har været foreslået i følgegruppen, at der som et supplement til opgørelser over den totale pattegrisedødelighed i procent skal oplyses om antallet af døde pattegrise pr. kuld og i den danske svineproduktion.

Fødevarestyrelsen har besluttet, at den totale dødelighed fortsat følges og lægges til grund for at vurdere målsætningen. Dette er begrundet i, at det ellers ville komme den enkelte besætning til last, at forudsætningerne ændrer sig løbende (antal levendefødte stiger). Hvis besætningerne får flere grise til at overleve, så er det rimeligt at antage, at de har forbedret

² Ordet rate har flere betydninger. Det kan forstås som en del af en sum, og her må udgangspunktet (kuldstørrelsen) være det samme. Det kan også forstås som en "talværdi, som angiver fx en mængde, en stigning eller en hyppighed, og som indgår i en sammenligning, en statistisk beregning el.lign. ofte angivet i procent af en bestemt størrelse" (fra Den Danske Ordbog), her er det uden betydning, at kuldstørrelsen ændrer sig. Hvis det sidste lægges til grund, er det ikke et problem at kuldstørrelsen stiger.

³ Notat nr. 1611 landsgennemsnit for svineproduktion 2015, SEGES, Videncenter for Svineproduktion

deres management. Ved udelukkede at kigge på antallet af døde grise pr. kuld krediteres denne forbedring ikke.

Under dette indsatsområde er iværksat følgende initiativer:

1. Handlingsplaner på besætningsniveau for dødelighed
2. Avlsarbejdet og LG5
3. Økologisk indsats for forbedring af dyrevelfærd mv. i svineproduktionen

1. Handlingsplaner på besætningsniveau for dødelighed (pattegrise)

I henhold til handlingsplanen tilsigter initiativet, at landmanden, i besætninger hvor pattegrisedødeligheden overstiger 25 % (total dødelighed), sammen med besætningsdyrlægen tager initiativ til at inddrage pattegrisedødeligheden i besætningens sundhedsrådgivning.

For at imødekomme dette, har Fødevarestyrelsen i januar 2016 indsat et afsnit, der omhandler dyrlægens rådgivning om pattegrisedødelighed i "*Vejledning om sundhedsrådgivningsaftaler for svinebesætninger*⁴". Formålet er, at de praktiserende dyrlæger anvender dette, når de diskuterer pattegrisedødelighed med landmanden i de besætninger, hvor den totale pattegrisedødelighed er over 25 %. I disse besætninger er der lagt op til, at der udarbejdes en konkret handlingsplan.

I afsnittet "dyrlægens rådgivning om pattegrisedødelighed" lægges der overordnet op til, at der sættes fokus på pattegrisedødelighed i alle besætninger med pattegrise (uanset niveauet af dødelighed), og at der, som en fast del af dyrlægens rådgivning om dyrevelfærd, skal indgå rådgivning om, hvordan besætningens pattegrisedødelighed kan reduceres.

I Fødevarestyrelsens nye målrettede dyrevelfærdsindsats⁵, der indgår som en del af sundhedsrådgivningen, er der lagt op til, at der skal laves en problemorienteret indsats, der er tilpasset den enkelte besætning. Her kan besætningsdyrlægen sammen med den besætningsansvarlige identificere op til 3 indsatsområder vedrørende dyrevelfærd, som er relevant for den pågældende besætning. I den forbindelse er det ydermere præciseret i vejledningen om sundhedsrådgivningsaftaler, at især besætninger med en pattegrisedødelighed på over 25 % bør fokusere på dødelighed, som et indsatsområde og lave en handlingsplan herfor.

Fødevarestyrelsens kontrol med overholdelse af de nye bestemmelser vedrørende den målrettede dyrevelfærdsindsats vil primært ske i form af kampagnekontroller. Fødevarestyrelsen vil i løbet af 2018 foretage en evaluering af den målrettede dyrevelfærdsindsats og efterfølgende tilrettelægge en kontrolkampagne, der er tilpasset til resultatet af evalueringen. Kampagnen vil således kunne rettes mod de eventuelle udfordringer ordningen har givet.

⁴ Vejledningen om sundhedsrådgivningsaftaler for svinebesætninger er opdateret i december 2016

⁵ Den 14. december 2016 blev bekendtgørelse nr. 1464 af 7. december 2015 om egenkontrol med dyrevelfærd ophævet. Dermed bortfalder dyrlægernes audit af egenkontrollen. Samtidig blev bekendtgørelserne om sundhedsrådgivningsaftaler for svinebesætninger med tilhørende vejledninger ændret. Landmand og dyrlæge skal nu i fællesskab lave en målrettet dyrevelfærdsindsats indenfor de områder i besætningen, hvor der er mest brug for det.

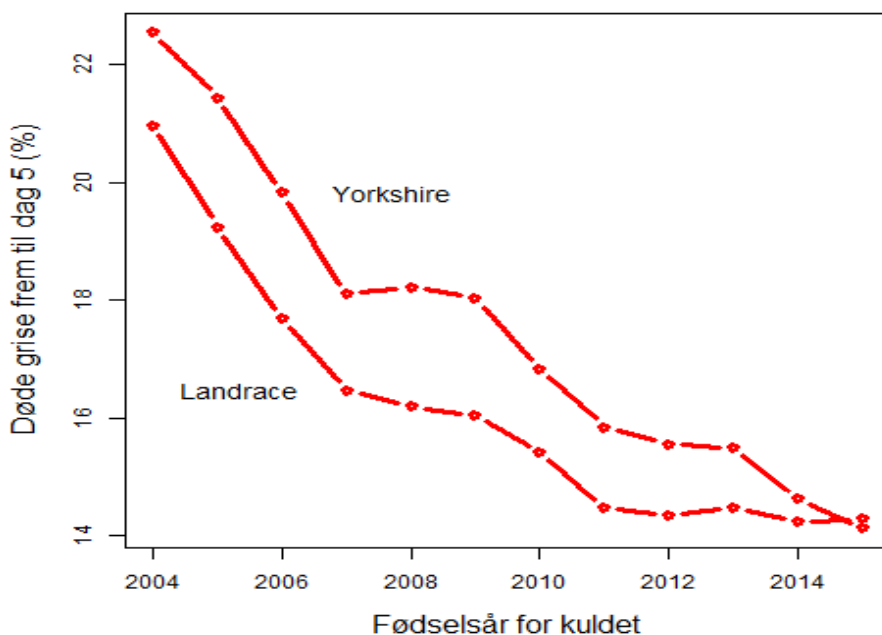
2. Avlsarbejdet og LG5

Af handlingsplanen fremgår, at avlsarbejdet og LG5 (flest overlevende pattegrise dag 5) fortsætter. Avlsarbejdet er ikke et initiativ igangsat i forbindelse med handlingsplanen, men er inddraget, da landbruget ved udarbejdelsen af handlingsplanen har forpligtet sig til at fastholde fokus på avl, for derigennem at understøtte indsatsen for at nedbringe pattegrisedødeligheden.

Avl for antal fødte grise per kuld blev i 2004 afløst af avl for antal levende grise 5 dage efter faring (LG5). Avlsmålet for LG5 kombinerer, på en enkel måde, målet om at øge pattegriseoverlevelsen og styrke fertiliteten for danske avlsdyr. LG5 fokuserer på større overlevelse af grisene de første dage efter faring, hvor hovedparten af dødeligheden for pattegrise forekommer. Branchen har oplyst, at de løbende arbejder på at forbedre beregningen af den indeksmodel, der bruges til udvælgelse af søer med høj LG5. Det betyder, at branchen arbejder på at blive bedre til at forudsige, hvilke avlsdyr, der er genetisk bedre mht. LG5 og dermed pattegriseoverlevelse. Indekset er det tal, der anvendes til at udvælge de bedste dyr på, og det er et estimat fra en statistisk model, eller med andre ord, det bedste bud/forudsigelse på dyrenes genetiske potentiale. Forbedringen af modellen vil indebære en forventning om, at pattegriseoverlevelsen forbedres endnu mere/hurtigere i fremtiden.

Som det fremgår af figur 1, er der sket et fald i procent døde grise indtil dag 5 i perioden fra 2006 til 2015 i avls- og opformeringsbesætninger. Figuren viser udviklingen i de årlige gennemsnit af procent døde grise indtil fem dage efter farring for hver af de to racer: Landrace og Yorkshire. Kurven repræsenterer kun 1. lægssøer, da der kun registreres data for disse.

Figur 1. grafisk fremstilling af udviklingen af procent døde grise indtil dag 5

Kilde: Videncenter for Svineproduktion (VIDENCENTER FOR SVINEPRODUKTION), januar 2017

Data fra produktionsbesætningerne viser, at udviklingen for pattegrisedødelighed er vendt, idet der nu kan konstateres et samlet fald i pattegrisedødeligheden på 2,9 procentpoint over de seneste syv år. Den gennemsnitlige totale pattegrisedødelighed i produktionsbesætningerne var 21,5 procent i 2015 og 21,3 procent i 2016. Pattegrisedødelighed påvirkes ud over avl også i høj grad af management.

Følgegruppen har på et møde 13. juni 2016 besluttet, at LG5 skulle undergå en uvildig evaluering af sammenhængen mellem avl for LG5 og udviklingen i pattegrisedødelighed. Det blev besluttet, at denne evaluering skal foretages af Aarhus Universitet, idet der er tale om en kompliceret analyse. Aarhus Universitets undersøgelse forventes igangsat i 2017. Følgegruppens medlemmer er involverede i udarbejdelsen af projektbeskrivelsen til evalueringen af LG5, og har i den forbindelse medindflydelse på hvilke aspekter, der bør belyses i en sådan evaluering.

3. Økologisk indsats for forbedring af dyrevelfærd mv. i svineproduktionen

Den økologiske svineproduktion har også udfordringer omkring pattegrisedødelighed, som i den økologiske produktion er højere end i den konventionelle.

Den høje dødelighed i de økologiske besætninger antages at være relateret til fødsel af flere grise, end soen kan passe. Det anvendte avlsmateriale synes mindre egnet til økologisk produktion, hvor soen farer i svært tilgængelige hytter, har lange laktationer, og hvor det er svært at håndtere overskydende grise i et kuld.

I et 4-årigt GUDP projekt (VIPiglets), som startede 1. januar 2014, og som forventes afsluttet 31. december 2017, vil man via vurdering af risikofaktorer, avlsmål, management, demonstration mv. søge at reducere pattegrisedødeligheden fra de 33 %, som er fundet i en undersøgelse fra 2006/2007, til 20 % af totalfødte grise og øge fravænningsvægten med et kg. pr. gris.

Fremdriften i projektet vurderes at være tilfredsstillende til trods for, at det har været nødvendigt at justere en del på tidsplanerne (se bilag 1).

Foruden GUDP-projektet VIPiglets er der i 2014, via Fødevareministeriets myndighedsaftale med Aarhus Universitet, igangsat et projekt om økologisk og konventionel svineproduktion på friland. Projektet er færdiggjort og afrapporteret (se evaluering af handlingsplan for bedre svinevelfærd 1.12.2015).

Projekter som støtter op om handlingsplanens mål, men ikke er en del af denne

Udover de i handlingsplanen nævnte initiativer, har branchen iværksat flere andre projekter, der støtter op om handlingsplanens mål. Blandt andet kampagnen "PattegriseLiv", som giver landmænd praktiske værktøjer til at reducere eller fastholde en lav dødelighed blandt pattegrisene. I forbindelse med "Pattegriseliv" er der, ifølge branchen, blevet afholdt en række orienteringsmøder, der er lagt en instruktionsvideo vedr. pasning af den farende og diegivende so samt pattegrise på youtube, og i perioden maj til oktober 2016 er der publiceret 6 artikler i relevante fagblade.

Dyrlægeforeningen og branchen har derudover indgået en aftale om et samarbejde, der skal hjælpe med at nedbringe pattegrisedødeligheden (bilag 8). Aftalen er baseret på en målrettet indsats på besætningsniveau. Der er afholdt 7 regionale møder i 2016 med ca. 500 deltagere,

hvor kampagnen er blevet introduceret for producenter, og folk der arbejder i farestalden. Der er iværksat rådgivningsforløb af 9 måneders varighed i - indtil videre - 30 besætninger.

Indsatsområdets fremdrift

Handlingsplanens mål om at hæve overlevelsesraten med én pattegris per kuld i 2020 svarer til, at totaldødeligheden for pattegrise skal falde til ca. 16 %. Totaldødeligheden er ved seneste opgørelse i 2016 fundet at være 21,3 %. Hvis målet i handlingsplanen skal nås, svarer det til, at totaldødeligheden skal falde med 5,3 procentpoint inden udgangen af 2020. Til perspektivering kan oplyses, at totalpattegrisedødeligheden i 2015 var 21,5 %, dvs. at der i perioden 2015-2016 år er sket et fald på 0,2 procentpoint.

Det vurderes således, at et fald på 5,3 procentpoint over de næste 4 år er meget ambitiøst. Det betyder dog ikke, at målet er afskrevet. Det forventes, at der fremadrettet vil ses en effekt af de mange initiativer, der er sat i søen – også de initiativer som ikke er direkte afledt af svinehandlingsplanen. Der er således en forventning om, at dødeligheden fortsat vil falde, og at faldet ikke nødvendigvis vil være lineært. Det forventes, at igangværende initiativer vil medvirke til et yderligere fald de kommende år. Først når den kommende evaluering af LG5 er udarbejdet, kan det belyses i hvilket omfang avlen forventes at bidrage til målopfyldelsen.

Dyrenes Beskyttelse, hvortil DOSO tilslutter sig, finder, at LG5 er en fortsættelse af avlen for stadig større kuld. Foreningen fremhæver, at det ikke er usædvanligt, at søer får over 20-25 grise selvom de kun har omkring 14 patter. Større kuld medfører bl.a. flere små modne grise og mere konkurrence ved yveret. Foreningerne mener, at LG5 skal erstattes af målrettet avl efter mindre kuld med større og mere levedygtige grise i et antal, som søerne er i stand til selv at passe.

Dyrenes Beskyttelse finder, at der i en dyrevelfærdsmæssig indsats, som topmødeerklæring og handlingsplan, ikke kun skal redegøres for den totale dødelighed i procent, men også hvor mange grise, der rent faktisk dør (antal individer). Foreningen angiver, at den totale dødelighed i procent i øjeblikket falder ved at antal døde grise i kuldet fastholdes, mens kuldstørrelsen hele tiden øges. DOSO er enig i disse bemærkninger fra Dyrenes Beskyttelse.

SEGES, Videncenter for Svineproduktion understreger, at LG5 er et stærkt værktøj til at øge pattegriseoverlevelsen, og der forventes en yderligere positiv udvikling. Derudover har SEGES, Videncenter for Svineproduktion sat yderligere fokus på pattegriseoverlevelsen ved at iværksætte et nyt projekt, der skal bidrage til at hæve pattegriseoverlevelsen yderligere, hvor fokus ligger på tiden efter dag 5.

Danske Svineproducenter har påpeget, at det er deres opfattelse, at dyrlægenes og svineproducenternes fokus på projekt PattegriseLiv har betydet, at der i hverdagen reddes flere pattegrise frem til fravænning. I mange besætninger findes der målsætninger om at komme under 10 % døde i diegivningsperioden. Det er også Danske Svineproducenters opfattelse, at der i dag reddes grise frem til fravænning, som desværre er svage og dør på et senere tidspunkt. Det kan forklare en mindre stigning i dødeligheden hos fravænnende grise.

Ydermere har Danske Svineproducenter påpeget, at de ikke har kendskab til avlsselskaber i noget land, der kan levere en totaldødelighed på under 16 %. Derfor er det opstillede mål urealistisk at nå inden 2020. Endvidere mener Danske Svineproducenter, at en ambition om, at øge andelen af farestier med løsdrift vil trække dødeligheden i den forkerte retning. F.eks.

viser InterPig-tallene⁶ med al tydelighed, at svenskerne har en noget højere dødelighed end de øvrige lande, hvilket må tilskrives løsdrift i farestierne.

3.2 Større overlevelse blandt søer

Målet med dette indsatsområde er at reducere sodødeligheden. Erhvervet har en målsætning om, at sodødeligheden skal ned under 9 % af årssøer⁷ inden 2018. På næste møde i følgegruppen (forventeligt sommer/efterår 2017), vil der blive taget stilling til, om erhvervets målsætning for sodødelighed fortsat skal følges, eller om der er behov for, at følgegruppen fastsætter en anden målsætning.

Under dette indsatsområde er iværksat følgende initiativer:

1. Kortlægning af årsager til sodødelighed
2. Bedre sundhedsrådgivning skal sikre færre døde søer
3. Avlsarbejde fortsætter i regi af erhvervet
4. Managementforbedringer udvikles af SEGES, Videncenter for Svineproduktion og videreformidles
5. Myndighedsaftale: "Metoder til forbedring af søer og pattegrises velfærd i store kuld som erstatning for brug af amme-søer" (nyt projekt)

1. Kortlægning af årsager til sodødelighed

Via Miljø- og Fødevareministeriets myndighedsaftale med Aarhus Universitet er der blevet gennemført et projekt med kortlægning af årsager til sodødelighed i Danmark samt belysning af mulige strategier, der kan reducere sodødeligheden. Rapporten findes her: <http://web.agrsci.dk/djfpublikation/djfpdf/DCArapport097.pdf>. Fødevarestyrelsen har gennemgået rapportens anbefalinger. Fødevarestyrelsen vurderer i øjeblikket, om der er behov for at igangsætte nye initiativer, eller om rapportens anbefalinger allerede er dækket af eksisterende initiativer.

2. Bedre sundhedsrådgivning skal sikre færre døde søer

Der foreligger en grænseværdi for dødelighed hos søer på 16 % pr. år på besætningsniveau, hvilket fremgår af § 9 i bekendtgørelse om grænseværdier for antibiotikaforbrug og dødelighed i kvæg- og svinebesætninger, bkg. nr. 1651 af 19/12 2016. Fødevarestyrelsen har anvendt grænseværdien som grundlag for udpegning til risikobaseret kontrol siden 2011.

3. Avlsarbejde fortsætter i regi af erhvervet

Ifølge handlingsplanen, så skal en reduktion af sodødeligheden realiseres bl.a. gennem avlsarbejde (styrket holdbarhed og benstyrke). Siden 2006 har holdbarhed været en del af avlsmålet for Landrace og Yorkshire i Danmark. Holdbarhed defineres i den sammenhæng,

⁶ Ved beregning af sodødelighed i InterPIG rapporterne anvendes tal for landsgennemsnittet. Her sættes døde og aflivede søer over året, i forhold til antal årssøer i besætningen. Polte og store slagtesvin indgår således ikke i den beregnede sodødelighed. I DAKA beregninger over dødelighed indgår der store slagtesvin/polte under kategorien søer, dvs. svin som aldrig har været søer. Dermed giver Daka metoden en overestimering af sodødeligheden i Danmark i forhold til de beregnede tal fra InterPIG. Men historisk anvender branchen DAKA tal til at sammenligne sodødeligheden over år.

⁷ En årssø er en so (ikke en fysisk so), der opdrættes og fodres i 365 dage. Antal grise pr. årssø er udtryk for, hvor mange grise en so kan nå at føde på et år.

som andelen af søer, der løbes til andet kuld. Landbrug & Fødevarer har oplyst, at de fortsat har fokus på holdbarheden i avlsindekset.

4. Managementforbedringer udvikles af SEGES, Videncenter for Svineproduktion og videreformidles

SEGES, Videncenter for Svineproduktion har iværksat et demonstrationsprojekt, der har til formål at udvikle et managementredskab, der på en pædagogisk og enkel måde har til formål at sætte fokus på at øge holdbarheden af de unge søer. Værktøjet vil hjælpe til at synliggøre gevinsten ved at øge holdbarheden af de unge søer. Det skal dog bemærkes, at styrket holdbarhed ikke nødvendigvis er ensbetydende med, at færre søer sendes til DAKA, da især unge søer med dårlig holdbarhed ikke nødvendigvis aflives i besætningen, men sendes tidligere til slagting end planlagt.

5. Myndighedsaftale: "Metoder til forbedring af søer og pattegrises velfærd i store kuld som erstatning for brug af amme-søer"

Siden sidste evaluering er det blevet besluttet at tilknytte projektet "Metoder til forbedring af søer og pattegrises velfærd i store kuld som erstatning for brug af amme-søer" til handlingsplanen. Årsagen er, at den store kuldstørrelse har øget behovet for brug af ammesøer. Behovet for brug af ammesøer forventes fremadrettet at stige yderligere. Resultatet af en redegørelse fra Aarhus Universitet i 2015 viste, at ammesøer har en større risiko for forekomst af velfærdsproblemer end ikke-ammesøer i form af længerevarende fiksering, stress, højere risiko for trykninger på ben og sår på yveret (dødelighed blandt ammesøer blev ikke undersøgt). Projektet "Metoder til forbedring af søer og pattegrises velfærd i store kuld som erstatning for brug af amme-søer" er taget med i handlingsplanen med den tanke at skabe fokus på velfærden, herunder holdbarheden, hos denne gruppe af dyr. I projektet vil fokus være på optimering af antal grise ved modersø kombineret med øget pladsforhold i stien og tilskuds fodring af pattegrise, herunder mælkeerstatning. Projektet er påbegyndt i 2016 og forventes afsluttet ultimo 2017.

Projekter som støtter op om handlingsplanens mål, men ikke er en del af denne

Udover de i handlingsplanen nævnte initiativer, har branchen iværksat flere andre projekter, der støtter op om handlingsplanens mål. Især bør det fremhæves, at der med gennemførelse af projekterne SoLiv og Team SoLiv, foreligger værktøjer og vejledninger til at reducere sodødeligheden, der er tilgængelige for de besætningsansvarlige.

Med den nye målrettede dyrevelfærdsindsats i forbindelse med sundhedsrådgivning er det, som tidligere beskrevet meningen, at besætningsdyrlægen sammen med den besætningsansvarlige identificerer op til 3 indsatsområder. For hvert indsatsområde skal der udarbejdes en skriftlig handlingsplan med milepæle og tidsangivelser for de enkelte punkter i handlingsplanen. Et eksempel på et indsatsområde kan være, at dødeligheden for søer sænkes med x % indenfor de næste seks måneder. Det vil således være muligt, at sætte særligt fokus på sodødeligheden i de besætninger, hvor den er høj.

Indsatsområdets fremdrift

Der er ikke i Handlingsplanen fastsat et egentligt mål vedrørende sodødelighed. Men branchen har selv en målsætning om, at sodødeligheden skal ned under 9 % inden 2018. På næste møde i følgegruppen (forventeligt sommer/efterår 2017), vil der blive taget stilling til, om erhvervets målsætning for sodødelighed fortsat skal følges, eller om der er behov for, at følgegruppen fastsætter en anden målsætning.

Dyrenes Beskyttelse – med tilslutning fra DOSO – finder, at den metode, der bruges til at følge dødeligheden ikke er et udtryk for, hvordan de enkelte søer, ender deres liv. Foreningerne så gerne det produktionstekniske udtryk "dødelighed i procent af årsøger" suppleret med oplysning om, hvor mange af søerne (andel) der ender deres liv som selvdøde eller aflivede og således ikke har kunnet gennemføre det planlagte produktionsliv, hvor de til sidst slagtes. Dyrenes Beskyttelse påpeger, at tallet er markant højere end dødeligheden anført i denne rapport.

SEGES, Videncenter for Svineproduktion har oplyst, at DAKA i 2016 modtog 112.922 søer svarende til en sødødelighed på 11,3 % (mod 11,4 % i 2015 og 11,9 % i 2014).

SEGES, Videncenter for Svineproduktion gør opmærksom på, at det er ottende år i træk, at der dør eller aflives færre søer i danske stalde, og dødeligheden er nede på det laveste tal siden 2001. Branchen samarbejder tæt med landbrugets dyrlæger og rådgivere på, at dødeligheden skal vedblive at falde, og den positive udvikling ser ud til at fortsætte. Derfor vil SEGES, Videncenter for Svineproduktion opfordre til, at branchen tager projektet "Metoder til forbedring af søer og pattegrises velfærd i store kuld som erstatning for brug af ammesøer", til sig, så det sikres, at resultaterne fra projektet implementeres hurtigst muligt i besætningerne.

Danske Svineproducenter giver i sine bemærkninger til fremdriften i målet udtryk for, at de skærpede transportregler kan være med til at øge sødødeligheden, idet der bliver skabt incitament til at aflive en tvivlsom so, frem for at sende den til slagteriet. Danske Svineproducenter påpeger, at det gør det vanskeligt at sammenligne tal for sødødelighed med fx udenlandske tal, hvor kriterierne for transportegnethed vurderes anderledes.

3.3 På sigt skal alle søer gå i løsdrift

Målet med dette indsatsområde er, at mindst 10 % af diegivende søer skal gå i løsdrift i farestalden i 2020.

Under dette indsatsområde er der iværksat følgende initiativer:

1. Tilskudsordning til brug for omlægning til løsdrift
2. Løbende indsamling af erfaringer med løsdrift for farende og diegivende søer

1. Tilskudsordning til brug for omlægning til løsdrift

I 2013 blev der oprettet en tilskudsordning til brug for frivillig omlægning til løsdrift i farestalden. Tilskudsordningen kan anvendes ved nybyggeri og ved udskiftning af staldinventar. Tilskudsordningen udgjorde 10 mio. kr. i 2013. Derudover er der både i 2014 og 2015 afsat 50 mio. pr. år til støtte til etablering af løsdrift i farestalden. Der blev i 2016 afsat 25 mio. kroner. For at reducere pattegrisdødeligheden er det besluttet at acceptere anvendelse af bøjler i forbindelse med faring. Derfor omfatter ordningen fra 2016 også de såkaldte kombistier, som giver mulighed for at fiksure soen i dagene omkring faring.

Ansøgningsrunden for 2016-ordningen lukkede 17. januar 2017. Her gives 40 % i tilskud til etablering af farestalde med løsdrift ved ombyg, og 20 % ved nybyg, svarende til hhv. 5.800 kr. pr. etableret stiplads ved ombyg og 7.880 kr. pr. etableret stiplads ved nybyg. Der var oprindeligt afsat en pulje på 17 mio. kr. Der kom 23 ansøgninger, og der blev samlet søgt om 25 mio. kr. i tilskud. For bl.a. at fremme svinehandlingsplanernes mål om flere søer i løsdrift, blev det besluttet at hæve rammen til 25 mio. kr., så alle ansøgninger, som opfylder

betingelserne for tilsagn, kan blive imødekommet. De ekstra midler kommer fra annulleringer af tilsagn fra sidst år.

I 2017 vil det ikke være muligt at søge om støtte til etablering af farestier til løsgående søer. Der vil således først være en ny ansøgningsrunde i 2018, hvor der er en pulje på 18 mio. kr. til formålet. Der er ikke afsat flere midler til farestaldsordningen efter 2018.

Landbrug & Fødevarer og SEGES, Videncenter for Svineproduktion vurderer, at der var etableret ca. 2.000 farestier til løse diegivende søer, inden de nye tilskudsordninger blev sat i værk i 2013.

I perioden 2013-16 blev der i alt ansøgt om 80 mio. kr. Puljerne blev sat højt fra starten, for ikke at udelukke nogen ansøgere fra tilskud. Opgørelse fra Landbrug- og Fiskeristyrelsen viser, at der i perioden 2013 – 2016 (opgjort 19. juni 2017) er givet tilsagn om støtte til følgende antal projekter til etablering af løsdrift i farestalden (ansøger har normalt 2 år til at gennemføre sit projekt).

Tabel 1. Tilsagn og udbetaling til løsdrift i farestalden i perioden 2013-2016

År	Tilsagnsbeløb mio. kr.	Antal Ansøgninger med tilsagn	Udbetaling mio. kr. realiseret	Estimeret antal stipladser realiseret pr. 6. jan. 2017
2013	10	8	6,4	1202
2014	32,3	25	4,6*	-
2015	12,7	16	2,4*	-
2016	25	23	0*	-
I alt	80	72	-	-

Kilde: Landbrug- og Fiskeristyrelsen

*udbetalinger er ikke afsluttet på nuværende tidspunkt.

Som det fremgår dels af Landbrug & Fødevarer og SEGES, Videncenter for Svineproduktions estimat over løsdriftstier fra før initiativerne blev sat i værk i 2013, og tal fra Landbrug- og Fiskeristyrelsen over tildelte midler i perioden 2013 til 2016, må der forventes en relativt stor stigning i antallet af løsdriftstier til diegivende søer fra de oprindelige 2.000 stier før tilskudsordningerne. 2013-ansøgningsrunden er nu færdigbehandlet. Den viser en annullering af tilsagn på hele 35 %. Baseret på udbetalinger og ansøgers egne tal, skulle der i 2013-runden således være etableret 1.202 stipladser som følge af tilskud.

Landbrug- og Fiskeristyrelsen har i forbindelse med udbetaling af tilskuddet kontrolleret, om projektet der er søgt om tilskud til, også reelt er udført. En del af kontrollen består i at kontrollere, om der er det antal stier, der er ansøgt om. Ydermere er projektholderne forpligtet til at bruge stierne i overensstemmelse med ordningens formål og projektet skal opretholdes i mindst 3 år. Det er på den baggrund vurderet, at stierne er etableret, og at der er søer i dem.

At ikke alle de midler, der har været afsat i støtteordningen, er søgt og fordelt skyldes, ifølge branchen, at der har været manglende muligheder for at skaffe finansiering til staldbyggeri helt generelt. Landbrugs- og fiskeristyrelsen vurderer, at finansieringsmulighederne er forbedret til 2016 runden, da noteringerne for smågrise og slagtesvin er steget igennem 2016. En højere notering vil alt andet lige forbedre finansieringsmulighederne for erhvervet.

Ifølge SEGES, Videncenter for Svineproduktion er der på landsplan i alt 260.000 farestipladser⁸. Det betyder, at hvis målet om, at mindst 10 % af de diegivende søer skal gå i løsdrift i farestalden inden 2020 skal nås, skal der etableres omkring 26.000 stipladser til diegivende søer.

I 2013-runden har etableringen af en stiplads i gennemsnit kostet 5.314 kr. Hvis den pris bruges på tilsagn givet på ansøgningsrunderne i 2014-2016, vil der således blive oprettet yderligere 13.172 stipladser. Det antal skal dog korrigeres for annulleringer, hvilket 2013-runden viser kan være ganske betydeligt.

Tilskudsordningen bidrager altså alt i alt med et betragteligt antal stipladser, men grundet svingende ansøgning og en høj annulleringsprocent er det ikke muligt på nuværende tidspunkt at beregne det forventede antal stier.

2. Løbende indsamling af erfaringer med løsdrift for farende og diegivende søer

Det fremgår af handlingsplanen, at der løbende skal indsamles erfaringer med løsdrift for farende og diegivende søer - samtidig vil der ske en udvikling af staldsystemerne ift. en kortlægning af, hvilke systemer, der fungerer på den mest hensigtsmæssige måde i relation til pattegrisedødelighed samt andre konsekvenser for velfærd hos grisene.

Branchen gennemfører projekter og forsøg i stier med løsdrift med farende og diegivende søer. SEGES, Videncenter for Svineproduktion foretager erfaringsopsamling fra disse projekter. Disse erfaringer er løbende formidlet bredt på kongresser og møder. Derudover er der etableret en Facebookgruppe for producenter med løsgående søer i farestalden.

SEGES, Videncenter for Svineproduktion har i sommeren 2016 etableret et setup (i daglig tale kaldet 'Showroom') ved en kommerciel svineproducent, hvor en række danske og udenlandske firmaer præsenterer deres forslag til faresti til løse søer. Der foretages ikke test af produktionsresultater og økonomi i forbindelse med showroom. SEGES, Videncenter for Svineproduktion vil udelukkende vurdere stiernes funktionalitet m.m. over det næste års tid.

Indsatsområdets fremdrift

Tilskudsordningen har bidraget med et betragteligt antal stipladser, men grundet svingende ansøgninger og en høj annulleringsprocent er det ikke muligt på nuværende tidspunkt at beregne det forventede antal stier, som tilskudsordningen vil resultere i. Idet støtteordningen nu også omfatter de såkaldte kombistier, som giver mulighed for at fikse soen i dagene omkring faring, vurderes det, at det vil være mere attraktivt for svineproducenterne at søge midlerne. Fødevarestyrelsen forventer også, at Dyrevelfærdsmærket, hvor det på to ud af tre dyrevelfærdsniveauer er tilladt at fikse søerne i 2 hhv. 4 dage omkring faring, vil bidrage positivt til at nå målet om, at 10 % af de diegivende søer skal være i løsdrift i 2020.

SEGES, Videncenter for Svineproduktion finder det problematisk, at der ikke er afsat midler til denne ordning i 2017 og efter 2018, og det kan få betydning for, om målet i 2020 kan nås. SEGES, Videncenter for Svineproduktion vil derfor opfordre til, at der arbejdes på at fortsætte ordningen efter 2018.

⁸ Det estimeres, at der går 250 farestipladser pr. 1.000 søer.

Danske Svineproducenter vurderer, at der er stor interesse for løse søer i farestalden blandt deres medlemmer. Tilskudsordningen har påvirket udviklingen positivt. Med en ambition om ca. 20.000 søer i indendørs løsdriftssystemer vurderer Danske Svineproducenter, at det er vigtigt, at der skabes markeder, som er villige til at betale en merpris, bl.a. eksportmarkeder. Derfor må der sættes lid til, at ministerens mærkeordning får succes, ikke blot i Danmark, men også på eksportmarkeder som fx UK, Sverige, Tyskland og Asien. Danske Svineproducenter er meget bevidste om denne udfordring, og har siden september 2016 arbejdet målrettet sammen med en gruppe af svineproducenter med løsgående søer i farestien på at stifte en ny forening med fokus på at fremme denne produktion og styrke økonomien. Foreningen blev stiftet d. 25. januar 2017.

3.4 Stop for kastration af pattegrise

Målet er, at kastration uden bedøvelse skal ophøre senest i 2018.

Under dette indsatsområde er der iværksat følgende initiativer:

1. Stop for kastration uden bedøvelse senest i 2018
2. Øget produktion af hangrise
3. GUDP-udviklingsprojekt: "Ornelugt – hurtigmetode til samtidig måling af skatol og androstenon"
4. GUDP-udviklingsprojekt: "Absorberende stoffer til reduktion af hangriselugt"
5. Afprøvning af nye ornelinjer, der giver mindre ornelugt samt rådgivning af producenter med henblik på opdræt af hangrise

1. Stop for kastration uden bedøvelse senest i 2018

Som det fremgår af den første evaluering af handlingsplanen for bedre dyrevelfærd for svin, 2015 er alternativerne til kirurgisk kastration; hangriseproduktion, immunokastration, kønsortering af sæd og avl mod ornelugt.

I erkendelse af, at det kan blive vanskeligt at finde en løsning for totalt stop med kastration inden 2018, er der i positionspapiret således åbnet op for, at løsningen kan blive bedøvelse inden kastration fra 1. januar 2018. Det er derfor aktuelt at arbejde med flere spor i form af både et stop af kastration og kastration med bedøvelse.

Fødevarestyrelsen har påbegyndt et initiativ med at indsamle erfaringer om forskellige bedøvelsesmetoders anvendelighed i praksis. Fødevarestyrelsen har i den forbindelse taget kontakt til relevante interessenter for at høre om deres projekter og erfaringer. Fødevarestyrelsen har også besøgt Sverige, hvor der allerede er krav om bedøvelse forud for kastration.

2. Øget produktion af hangrise

Dette initiativ sigter mod en indgåelse af aftale mellem den tidligere fødevareminister og brancherne om produktion og afsætning af kød fra hangrise.

Produktion af hangrise er indgået som et element i arbejdet om et dyrevelfærdsmærke. Resultatet af drøftelserne i den nedsatte arbejdsgruppe er imidlertid, at det ikke vil være muligt at opnå tilslutning hertil fra noget led i fødevarerhvervet på grund af manglende muligheder for med sikkerhed at kunne frasortere kød med ornelugt.

Som det fremgår af nedenstående, så ses der dog en stigning i antallet af slagtede hangrise.

Tabel 2 Antal slagtede hangrise i perioden 2013-2016

År	2013	2014	2015	2016
1.kvartal	56.067	48.402	66.775	81.050
Total for året	198.131	206.929	291.921	-

Kilde: Danish Crown

Baggrunden for stigningen skyldes ifølge branchen en bevidst øgning af antallet af slagtede hangrise. Et par store leverandører af hangrise er kommet ind i systemet, hvilket for alvor har flyttet på mængderne. Ifølge branchen er Danish Crown dog ved at nå loftet for, hvad der kan håndteres og afsættes markedsæssigt.

3. GUDP-udviklingsprojekt: "Ornelugt – hurtigmetode til samtidig måling af skatol og androstenon"

Målet med projektet er at udvikle en robust hurtigmetode til samtidig måling af ornelugtstofferne skatol og androstenon. Der er udviklet en foreløbig brugbar metode. Der arbejdes videre på at raffinere metoden, så den kan automatiseres. Projektet forløber planmæssigt og forventes afsluttet ultimo 2017 (bilag 2).

4. GUDP-udviklingsprojekt: "Absorberende stoffer til reduktion af hangriselugt".

I dette projekt genereres viden om androstenons omsætning i tarmen, som vil blive anvendt til at teste absorberende materialer, som aktivt kul, for deres potentiale til at reducere ornelugt og optimere dette potentiale.

Projektet vil teste produkter baseret på restkul alene eller i kombination med diatomeer eller mineraler, der kan blandes direkte i foderet. I formålet er at teste produkter, som kan reducere ornelugt til en pris, der er rentabel for svineproducenter.

Projektets slutdato er udskudt. Projektet forløber efter den nye tidsplan planmæssigt og afsluttes ultimo 2017 (bilag 3).

5. Afprøvning af nye ornelinjer, der giver mindre ornelugt samt rådgivning af producenter med henblik på opdræt af hangrise

SEGES, Videntcenter for Svineproduktion har et projekt i gang med sammenligning af svineracerne Duroc og Piétrain. De første søer er insemineret med Duroc orner udvalgt pga. avlsværdi for ornelugt.

Det er lykkedes at udvælge Duroc faderdyr med hhv. høj og lav grad af ornelugt, og produktionen af krydsningshangrise forløber planmæssigt. Der produceres grise i flere omgange, og de sidste handyr blev slagtet i december 2016. Hangrisene analyseres for hangriselugt, og der testes med "Human nose" og analyseres for skatol- og androstenonindhold. Resultaterne afrapporteres ultimo 2017.

Der er endvidere slagtet krydsningshangrise af to forskellige krydsningskombinationer. Analyserne pågår og resultaterne forventes at være klar ved udgangen af 2017. Meddelelser omkring fodring og management af hangrise er publiceret løbende på SEGES, Videntcenter for Svineproduktions hjemmeside. På internationalt plan udveksles løbende erfaringer med

hangriseproduktion. Endvidere har SEGES, Videntcenter for Svineproduktion indsendt en ansøgning til ERA-NET, projektet omhandler bæredygtighed ved brug af immunokastration.

Indsatsområdets fremdrift

Der arbejdes med flere spor i form af både: 1) øget produktion af hangrise og 2) kastration med bedøvelse.

For så vidt angår initiativet, om en øget hangriseproduktion, så har det indtil videre ikke haft den store fremdrift. Det skyldes bl.a., at der endnu ikke er udviklet en internationalt accepteret metode til identifikation af ornelugt. Det vurderes dog, at der er god fremdrift i projekterne, og Fødevarestyrelsen har en forventning om, at projekternes resultater kan støtte op om at få en øget hangriseproduktion på sigt. Fødevarestyrelsen følger desuden udviklingen i Holland og Tyskland, og har en løbende dialog omkring problematikken med disse lande.

Dyrenes Beskyttelse undrer sig over, hvorfor det markedsfølsomt ikke kan lade sig gøre at afsætte flere hangrise i Danmark. Dyrenes Beskyttelse og DOSO finder, at mulighederne for produktion af hangrise (inklusive frasoortering af grise med ornelugt), som det i stort omfang sker i Nederlandene, ikke tages tilstrækkelig alvorligt. Der er således omfattende produktion af hangrise og uproblematisk salg i detailhandlen i flere lande. Når det gælder specialproduktion af hangrise er der højere forekomst af ornelugt end i den konventionelle produktion, hvorfor omlægning er vanskeligere at gennemføre her. Dette er erfaringen både i Danmark og i udlandet.

SEGES, Videntcenter for Svineproduktion understreger vigtigheden af en løsning, der er internationalt anerkendt for et eksportorienteret land som Danmark. SEGES, Videntcenter for Svineproduktion vurderer derfor, at der kan være behov for en flerstrengt løsning for at kunne tilfredsstille de markedsfølsomme forskellige behov. Med hensyn til brug af immunokastration, som alternativ til kirurgisk kastration, oplyser SEGES, Videntcenter for Svineproduktion, at manglende forbrugeraccept betyder, at det ikke er en accepteret løsning i flere lande i EU og på vigtige markeder som Kina og Japan.

Branchen og Dyrenes Beskyttelse er ved at afdække, hvilken bedøvelsesmetode der er bedst at anvende, dels i konventionelle besætninger, og dels i frilandsbesætninger. Fødevarestyrelsen er ligeledes i færd med at undersøge, hvilken praksis der anvendes i andre lande, heriblandt Sverige.

Det vurderes, at det kan blive vanskeligt at opnå et fuldt implementeret stop af kastration senest i 2018. Kastration med bedøvelse, som en del af løsningen, vil kræve en vis implementeringsperiode og afhænger til dels også af, hvilke bedøvelsesmetoder der findes bedst egnede under danske produktionsforhold. Fødevarestyrelsen vurderer dog overordnet, at det er muligt at nå langt i forhold til målopfyldelsen med bedøvelse forud for kastration.

Danske Svineproducenter fremhæver, at de ønsker at ophøre med at kastrere grise hurtigst muligt, men naturligvis i respekt for købernes præferencer. Dette er markedets store udfordring, og derfor er Danske Svineproducenter nok knap så optimistiske og har svært ved at se ideelle løsninger til at afløse nuværende ordninger med brug af smertelindring. Ifølge Danske Svineproducenter illustreres dette tydeligt ved, at selv producenter af specialgrise ikke har fundet et egnet alternativ. Derfor vurderer Danske Svineproducenter, at det desværre ikke er realistisk med ophør af kastration i 2018.

3.5 Nedbringelse af antallet af halekuperede pattegrise

Målet med indsatsområdet er, at andelen af halekuperede pattegrise skal nedbringes markant

Under dette indsatsområde er iværksat følgende initiativer:

1. Afprøvning i besætninger med hele haler (SEGES, Videncenter for Svineproduktion)
2. GUDP projekt vedr. "Hele Haler" (AU)
3. GUDP projekt med titlen "Stikoncept til grise med lange haler" (KU)
4. GUDP projektet StraWell (AU)
5. Kontrolkampagne om tildeling af beskæftigelses- og rodemateriale (FVST)
6. Netværk for svineproducenter (SEGES, Videncenter for Svineproduktion)
7. Forsknings samarbejde med Nederlandene og Tyskland

1. Afprøvning i besætninger med hele haler

SEGES, Videncenter for Svineproduktion har iværksat et storskalaforsøg med ophør af halekupering i integrerede besætninger. Projektets formål er at undersøge effekten af at undlade halekupering i besætninger, hvor der i forvejen er en lav forekomst af halebid blandt kuperede grise. Der gennemføres en afprøvning af henholdsvis ikke-kuperede og kuperede grise opstaldet under traditionelle opstaldningsforhold og med brug af forskellige beskæftigelsesmaterialer. Grisene er opstaldet i traditionelle stier og ved tidlig identifikation af udbrud af halebid sættes ind med tildeling af forskellige former for beskæftigelses- og rodematerialer i form af halm, træklodser eller andre materialer, som landmanden har til rådighed. Der er publiceret resultater fra fase 1. Dataindsamlingen til fase 2 er fortsat i gang i én besætning. Der har indtil videre været en stor forekomst af halebid blandt de ikke-kuperede grise, og ingen halebid blandt de kuperede grise, men der opnås løbende erfaring med at begrænse alvoren og omfanget af udbruddet i besætningerne. Det er derfor for tidligt endnu, at drage nogen konklusioner af forsøget, idet Fase 2 endnu ikke er afsluttet. Resultaterne forventes offentliggjort i 2017.

2. GUDP projekt vedr. "HeleHaler"

Under GUDP er der i 2013 bevilget midler til projektet "HeleHaler". Projektet gennemføres af AU og forventes afsluttet medio 2018. HeleHaler anvender forskning fra tidligere og igangværende projekter til at udvikle brugen af et produktions-styringsværktøj (HeleHaler) til svineproduktionen, der er målrettet mod at reducere halebid og muliggøre et stop for produktion af halekuperede grise. Projektets formål er at fremstille et produktions- og styringsværktøj, som ved brug reducerer frekvensen af halebid til under 3 % og reducerer dødelighed med 2,5 % -enheder i en problembesætning med 20 % halebidte grise.

I henhold til godkendt projektførelse i Landbrug- og Fiskeristyrelsen har "HeleHaler" fået udskudt slutdato til d. 30. juni 2018 - mod hidtil 30. juni 2017. Projektets fremdrift forløber efter den nye tidsplan tilfredsstillende (bilag 4).

3. GUDP projekt med titlen "Stikoncept til grise med lange haler"

Projektet "Stikoncept til grise med lange haler" gennemføres på KU og løber fra 1. juli 2014 til ultimo 2017.

Projektets mål er dels at udvikle en ny slagtesvinesti baseret på svenske erfaringer og svensk indretning og dokumentere, hvorvidt stien giver anledning til en lavere forekomst af halebid end traditionelle danske stier. Svensk stiindretning og opstaldning indeholder nogle af de elementer, som mindsker risikoen for halebidning, idet der er en stor andel fast gulv i stierne,

brug af halm og en lavere belægningsgrad. Projektet er forsinket, idet der ikke har været smågrise nok, da flere søer er blevet udsat.

Projektet forventes afsluttet ultimo 2017 (bilag 5).

4. GUDP projektet StraWell

GUDP projektet "Straw application for improved animal Welfare and reduced environmental impact" (straWell) har til formål at udvikle teknologier, som automatisk og omkostningseffektivt kan tildele halm til svinene og samtidig håndtere halmrig gylle. StraWell-projektet har fokus på den tildelte halms gavnlige virkning på dyrevelfærd, men derudover vil den samlede effekt af halmen og det tilhørende gyllesystem på emissioner af ammoniak, lugt og drivhusgasser blive afklaret.

Projektet er et 2 årigt projekt, der gennemføres af Aarhus Universitet. Projektets slutdato er udskudt, og projektet forventes færdigt ultimo 2017. GUDP sekretariatet vurderer dog, at der er risiko for, at problemerne med designet af det nye gyllesystem ikke kan løses tilfredsstillende, og at dette kan få betydning for projektets grønne og økonomiske effekter (bilag 6).

5. Kontrolkampagne om tildeling af beskæftigelses- og rodemateriale

Kampagnen er gennemført og afrapporteret (se evaluering af handlingsplan for bedre svinevelfærd 1.12.2015).

6. Netværk for svineproducenter

Dette initiativ tilskriver, at der etableres et netværk mellem svineproducenter om erfaringer med produktion af grise med lange haler. Endvidere inddrages foderkonsulenter, dyrlæger og slagterier. Branchen har oplyst, at netværket vil blive etableret i 2017.

7. Forskningssamarbejde med bl.a. Nederlandene og Tyskland

Målet med dette initiativ er at udveksle erfaringer med Nederlandene og Tyskland. I regi af universiteterne foregår dette arbejde bl.a. via det fælles europæiske projekt FareWellDock. Resultaterne af FareWellDock, herunder et risikovurderingsværktøj for halebidning og en guide til miljøberigelse, kan findes på følgende link: <http://farewelldock.eu/>

På brancheniveau foregår erfaringsudvekslingen bl.a. via et erhvervs ph.d projekt med titlen "Halebid - tidlig erkendelse og målrettet forebyggelse" mellem KU og SEGES, Videncenter for Svineproduktion (påbegyndt marts 2015). Som en del af dette projekt skal der udveksles erfaringer om forebyggelse af halebid og stop med halekupering med relevante aktiviteter i Nederlandene og Tyskland.

SEGES, Videncenter for Svineproduktion var til halebidworkshop i Nederlandene (Sterksel) i november 2016 med deltagelse af forskere og/eller medarbejdere fra interesseorganisationer fra henholdsvis Nederlandene, Tyskland, Belgien og Frankrig. Der planlægges ligeledes afholdt en halebidworkshop i 2017.

Projekter som støtter op om handlingsplanens mål, men ikke er en del af denne

Det er også værd at bemærke, at Kommissionens henstilling vedrørende foranstaltninger med henblik på at begrænse behovet for halekupering fra 8. marts 2016 og tilhørende guideline forventeligt vil være med til at skabe fokus på at optimere svinenes miljø, således at det bliver muligt at holde svin med intakte haler. Fødevarestyrelsen er i færd med at revidere styrelsens

vejledning om beskæftigelses og rodematerialer af 20. marts 2013, således at den harmonerer med Kommissionens udmeldinger.

Fødevarestyrelsen har desuden deltaget i et møde for medlemsstater og inviterede interessenter i Grange, Irland 4-6. oktober 2016. Temaet for mødet var, hvordan risikoen for halebidning og dermed behovet for halekupering kunne minimeres. Også implementering af Kommissionens henstilling blev diskuteret. Kommissionens initiativer vil blive fulgt op af bl.a. audits i udvalgte medlemsstater i 2017.

Indsatsområdets fremdrift

Det eksakte antal pattegrise i Danmark, som bliver halekuperet er ikke kendt. Årsagen er, at halekuperede grise ikke registreres nogen steder - hverken af myndigheder eller branche. Det man med sikkerhed kan udtale sig om er, at i mindst 3 % af alle svinebesætninger er det ikke tilladt at halekupere svin. Det drejer sig om mærkebesætninger som bl.a. Antonius-, økologiske- og frilandsbesætninger. I de øvrige ca. 97 % af besætninger er det muligt at halekupere, såfremt der er dokumentation for, at der på bedriften er sket skader på haler som følge af, at kupering ikke er foretaget. Det er en forudsætning, at der inden halekupering foretages, er forsøgt foretaget foranstaltninger for at forhindre halebidning under hensyntagen til miljøet og belægningsgraden. Det er endvidere en forudsætning, at utilstrækkelige staldforhold eller driftsledelsessystemer er ændret.

Dyrenes Beskyttelse finder, at halekuperingen af så godt som alle konventionelle grise på trods af et mangeårigt forbud mod rutinemæssig halekupering tilsiger, at man nu begynder at registrere omfanget på slagterierne, samt fastlægger målbare milepæle og styringsmål i handlingsplanen. DOSO er enig heri.

Fødevarestyrelsen vurderer overordnet, at de mange projekter, der er iværksat i regi af handlingsplanen, herunder Dyrevelfærdsmærket, hvor hele haler er et krav, samt Kommissionens henstilling vil bidrage positivt til at nedbringe antallet af halekuperede grise.

3.6 En styrket indsats mod mavesår

Målet med indsatsområdet er at reducere forekomsten af mavesår gennem bl.a. styrket sundhedskontrol.

Under dette indsatsområde er iværksat følgende initiativer:

1. Udvidet sygdomskontrol (screening)
2. Ændring af fodersammensætning
3. Slagtesvin – forskning

1. Udvidet sygdomskontrol (screening)

En arbejdsgruppe bestående af Landbrug & Fødevarer, Den Danske Dyrlægeforening og Fødevarestyrelsen, har udarbejdet en model for screening for mavesår hos søer. Screeningen gennemføres i 2017 og 2018 i besætninger med mere end 200 søer. Slagterierne udtager maver fra 20 tilfældigt udvalgte søer i alle de besætninger, der er med i DANISH-ordningen, og som har mere end 200 søer. Herefter undersøges maverne på Laboratorium for Svinesygdomme. Besætninger, hvor mere end 50 % af søerne har mavesår af grad 7 eller

derover, vil blive pålagt at udarbejde en handlingsplan for, hvordan mavesundheden i besætningen kan forbedres. Via DANISH-ordningen vil det blive kontrolleret, at eventuelle handlingsplaner er udarbejdet.

Den praktiske styring sker ved laboratoriet i Kjellerup og på slagterierne, og selve screeningen finansieres af Svineafgiftsfonden. Resultaterne fra screeningen vil blive publiceret på SEGES, Videncenter for Svineproduktions hjemmeside hvert kvartal.

2. Ændring af fodersammensætning

Der har været drøftelser med Landbrug & Fødevarer og SEGES, Videncenter for Svineproduktion og foderstofbranchen om tilpasning af foder til søer. Der sigtes på grovere formalet foder, fibre og evt. fodertilskud.

Der er afholdt møde mellem Landbrug & Fødevarer og SEGES, Videncenter for Svineproduktion, foderstofbranchen og Fødevarestyrelsen, omkring ændring af fodersammensætningen og betydning for udvikling af mavesår.

Der eksisterer allerede i dag forskellige fodertyper/produkter, der kan benyttes i forsøg på at afhjælpe mavesårsproblemer i besætningen. Men det er altid et krydsfelt mellem mavesår, miljøpåvirkning og i sidste ende udgifter. Foderstofbranchen er generelt hurtig til at implementere ny viden i deres produktkatalog. Der vil ikke være ét produkt, der vil være den rigtige løsning i alle besætninger. Der er flere faktorer, der spiller ind, herunder hvad den enkelte landmand kan håndtere af fodertyper i sit fodringssystem.

Når screeningen for mavesår i besætningerne er påbegyndt, vil den enkelte svineproducent få viden om, hvordan det forholder sig med mavesår i hans besætning. Herefter vil det være muligt bl.a. ved skift af foder at forsøge at afhjælpe en evt. mavesårsproblematik.

Der er på nuværende tidspunkt et tilstrækkelig bredt udvalg af foder på markedet, til brug i forsøg på at afhjælpe et evt. mavesårsproblem i den enkelte besætning. Det skal dog understreges, at fodring ikke alene er løsningen på forekomst af mavesår i en besætning. Derfor bør ændringer i fodringen tage fornødent hensyn til miljøpåvirkninger og cost effect af indsatsen.

3. Slagtesvin – forskning

I et samarbejde mellem Københavns Universitet, SEGES, Videncenter for Svineproduktion og Scotland Rural University College, er der et forskningsprojekt undervejs vedrørende mavesår hos slagtesvin. Forskningsprojektet har til formål at fastlægge, hvor stort problemet med mavesår for slagtesvin er, herunder især hvor stort det velfærdsmæssige problem er. Projektet vil også se på sammenhænge mellem mavesår og fodersammensætning, stress eller sygdom.

Første del af projektet, foregår i regi af SEGES, Videncenter for Svineproduktion og forløber planmæssigt. Dataanalyserne vedr. betydningen af mavesår og diarre-sygdom for den enkelte gris' produktivitet er påbegyndt i oktober 2016. Det forventes, at resultaterne bliver publiceret på SEGES, Videncenter for Svineproduktions hjemmeside i løbet af 2017.

Anden del af projektet er afsluttet. Denne del, er foretaget af adfærdsekspertter i UK, og tager bl.a. udgangspunkt i de danske data. Projektet er afrapporteret til SEGES, Videncenter for Svineproduktion, men er endnu ikke offentliggjort, hvorfor resultaterne ikke kan komme med i evalueringen endnu.

I medfør af Miljø- og Fødevareministeriets aftale med Aarhus Universitet, er der i slutningen af 2014 blevet bestilt en vidensyntese vedr. omfang og årsagsforhold til mavesår hos slagtesvin, herunder produktionsformens betydning (konventionel, friland eller økologi) samt om mulige tiltag til reduktion af forekomsten under hensyntagen til producenternes produktionsøkonomi, klima og miljøbelastning. Vidensyntesen er offentliggjort og findes på Aarhus Universitets hjemmeside⁹. Fødevarestyrelsen vurderer i øjeblikket, om der er behov for at igangsætte nye initiativer.

Indsatsområdets fremdrift

Det er vurderingen, at målet om screening for mavesår hos søer tilnærmelsesvist vil blive nået, men det bliver med færre besætninger end først planlagt, idet grænsen for deltagelse i screeningsprogrammet rykkes fra besætninger med mere end 100 søer til besætninger med mere end 200 søer. Denne ændring betyder, at omkring 1.553 besætninger vil blive screenet, i stedet for 1.706. For at få finansieringen af screeningsprogrammet på plads er screeningen overført som en del af erhvervets Danish-branchekode.

Forskningsresultaterne som skulle bidrage til en bedre viden om betydningen af mavesår afventer offentliggørelse. Rapporten med vidensyntesen vedrørende mavesår er udført og publiceret.

Danske Svineproducenter er af den overbevisning, at ingen danske svineproducenter har incitamentet til at have grise med alvorlige mavesår, men desværre kan omfanget af mavesår kun observeres ved obduktion, og derfor er det vanskeligt at stille en rigtig diagnose. Ved mistanke obduceres der grise, og der fodres med grovere foder. Danske Svineproducenter bakker op om den planlagte screening i 2017.

Dyrenes Beskyttelse finder det alarmerende, at screening ikke længere skal foregå i regi af Fødevarestyrelsen, men erhvervet selv, samtidig med at der indgår færre besætninger og kun pålægges en arbejdsplan for besætninger, hvor over 50 % af søerne på en skala fra 0 til 10 har mavesår af grad 7 eller mere. Dette er efter foreningens opfattelse en afspejling af den udbredte forekomst og accept af mavesår i svineproduktionen. Foreningen mener, at svin generelt skal fodres med groft foder og fibre, så deres maver holdes sunde. DOSO tilslutter sig disse bemærkninger fra Dyrenes Beskyttelse.

3.7 Dyrevelfærd indarbejdes i månegrисprojektet

Målet med indsatsområdet er, at der i månegrисprojektet sættes fokus på staldindretning, der tilgodeser dyrevelfærd.

Under dette indsatsområde er iværksat følgende initiativer:

1. Udvikling af ny teknologi, der tager højde for bl.a. dyrevelfærd
2. Opførelse af en fuldskala modelstald

1. Udvikling af ny teknologi, der tager højde for bl.a. dyrevelfærd

⁹ http://pure.au.dk/portal/files/108305983/Vidensyntese_Gastric_ulcers_in_pigs_231216.pdf

Der er bevilliget fem projekter af GUDP. Det drejer sig om følgende:

- Ornelugt - hurtigmetode til samtidig måling af skatol og androstenon
- Absorberende stoffer til reduktion af hangriselugt
- HeleHaler. Farvel til halebid og halekupering: Utopi eller realitet?
- Stikoncept til grise med lange haler (Special-H)
- Straw application for improved animal Welfare and reduced environmental impact (straWell)

Status for de enkelte projekter er omtalt i bilag 2, 3, 4, 5 og 6 og under de relevante indsatsområder. Projekterne gennemføres i henhold til projekternes ansøgning til GUDP og de betingelser, som GUDP i forlængelse heraf har fastsat i projekternes bevillingstilsagn. Månegrissen følger projekterne, idet de anses at rumme væsentlige potentialer for udvikling af moderne svineproduktion. Arbejdet med at understøtte udviklingen i de enkelte projekter og samle resultater på tværs, er samlet i Månegrissens netværk (bilag 7), som er et netværksprojekt under GUDP.

Landbrug- og Fiskeristyrelsen har i samarbejde med Månegrissens netværk, som ledes af SEGES, Videntcenter for Svineproduktion afholdt workshop med deltagelse af teknologivirksomheder i december 2014, og et Månegriss-seminar d. 6. maj 2015. Det har bidraget til at pege på forslag til innovation og udvikling samt aktuelle muligheder for konkurrencedygtige staldanlæg.

2. Opførelse af en fuldskala modelstald

GUDP har ultimo 2016 givet tilsagn om støtte til to udviklings- og demonstrationsprojekter, under ansøgningsrunden om Månegrissens modelstald, hvori der bl.a. indgår tiltag, som tager sigte på at forbedre dyrevelfærden.

Projektet SPACE har som ambition at vise, at produktion af grise med hele haler er muligt. Det skal ske ved at demonstrere et system til køling af indblæsningsluften og justering af lufthastigheder i grisenes opholdszone, så varmestress kan mindskes. Samtidig vil kameraer, en app og digital billedbehandling blive anvendt til at registrere grisenes trivsel og liggeadfærd med henblik på indeklimastyring. I kombination med disse teknologier vil der blive gennemført forsøg med fermenteret foder og halmtildeling. SPACE projektet forventes afsluttet til oktober 2019.

I projektet Apollo-Thy vil der blive indrettet en testsektion, hvor der skal gennemføres forsøg med at minimere risiko for udbrud af halebid ved hjælp af automatisk halmtildeling og interventioner med andre rode- og beskæftigelsesmaterialer samt forskellige belægningsgrader. Derudover opsamles data om grisenes tilvækst og adfærd vha. fotovægte, sensorer og kameraer. Disse data tænkes integreret og behandlet i en omfattende IKT-plattform, der skal udvikles, så den kan bruges til beslutningsstøtte, tidlig varsling af afvigelse og styring af staldklimaet. Apollo-Thy projektet forventes at køre frem mod 2020.

Indsatsområdets fremdrift

Aktiviteterne i indsatsområdet foregår som planlagt. Projekterne er endnu ikke afsluttede, og der foreligger derfor ikke konkrete resultater. Projekterne gennemføres i henhold til betingelserne i deres tilsagn fra GUDP og eventuelle ændringer foretaget på baggrund af anmodning fra projekterne.

3.8 Større valgmulighed for forbrugerne, når det gælder dyrevelfærd

Målet med indsatsområdet er at skabe en markedsbaseret forbedring af dyrevelfærden for svin.

Under dette indsatsområde er iværksat følgende initiativ:

1. Undersøge mulighederne for at etablere et dyrevelfærdsmærke

1. Undersøge mulighederne for at etablere et dyrevelfærdsmærke

I forbindelse med den politiske aftale om en fødevarer- og landbrugspakke fra december 2015 blev det besluttet at etablere et statsligt dansk dyrevelfærdsmærke med henblik på at fremme markedsdrevne dyrevelfærd. Samtidig er der bevilget i alt 17 mio. kr. i budgetperioden 2016-19.

Mærket indføres i første omgang for svin, men kan senere udvides til andre dyrearter. Formålet er at skabe bedre dyrevelfærd for mange flere grise gennem transparens og en ny produktion med bedre dyrevelfærd til overkommelige priser.

Der er i maj 2015 truffet politisk beslutning om at gennemføre dyrevelfærdsmærket på grundlag af Fødevarerstyrelsens koncept herunder de heri indeholdte kriterier. Dyrevelfærdsmærket gennemføres i samspil med en bred kreds af interessenter og aktører i fødevarerekæden¹⁰.

Dyrevelfærdsmærket viser forbrugerne 3 niveauer af bedre dyrevelfærd, der alle ligger klart over de gældende lovkrav. Dyrevelfærdsmærkets grundkrav er: fritgående søer, hele haler (ingen halekupering – ingen halebid), tildeling af halm, maksimal transporttid på 8 timer og mere plads.

Indsatsområdets fremdrift

Dyrevelfærdsmærket er etableret for fersk svinekød, og der er nu dyrevelfærdsmerkede produkter i detailhandelen.

Landbrug & Fødevarer ser dyrevelfærdsmærket som et vigtigt element i en markedsdrevet udvikling indenfor dyrevelfærd, og at mærket vil bidrage til at indfri flere af målene i handlingsplanen. En forbrugeranalyse udført af Landbrug & Fødevarer i 2016 viser, at forbrugerne generelt er positive overfor et nyt dyrevelfærdsmærke.

Danske Svineproducenter bakker op om ministerens nye dyrevelfærdsmærke, og håber at det vil blive en succes, ikke bare i Danmark, men også som et brand på nogle af Danmarks eksportmarkeder. Danske Svineproducenter er dog ikke enige i kriterierne for frasortering af halebidte grise. Danske svineproducenter argumenterer med, at sandsynligheden for, at en gris bliver halebidt alt andet lige er højere i velfærdssystemerne, og derfor virker det underligt, at halebidte grise i et forventet normalt omfang ikke kan blive en del af mærkeordningen. Danske Svineproducenter mener, at det vil give et ressourcspild og et økonomisk tab, som vil være stigende i takt med antallet af hjerter. Det er Danske Svineproducenters synspunkt, at de relativt få grise, der forventeligt under normale omstændigheder får halebid, bør kunne

¹⁰ Kredsen omfatter DOSO (Dyreværnsorganisationernes Samarbejdsorganisation), Landbrug & Fødevarer, Danske Slagterier, Danske Slagtermestre og 2/3 af detailhandelen omfattende Dansk Supermarked (Bilka, Føtex og Netto), De Samvirkende Købmænd (Meny, Rema1000, Kiwi m.fl.), Lidl og Aldi

slagtes og markedsføres under ordningen. En frasortering af få grise virker ikke troværdigt i en velfærdsordning og er et unødigt og ressourcemæssigt spild. Derudover finder Danske Svineproducenter det meget uheldigt, at Dyrenes Beskyttelse, som var en del af aftalen bag handlingsplanen ikke bakker op om mærket og tværtimod modarbejder ministerens intentioner på dette område.

Dyrenes Beskyttelse finder, at mærket kommer med statslige anprisninger af for lave niveauer af dyrevelfærd. Mærket kommer derved til at forvirre forbrugerne i forhold til eksisterende mærker (med højere dyrevelfærd ifølge Dyrenes Beskyttelse). De mener ikke, at der har været en åben og inkluderende tilgang til målsætningen om større valgmulighed for forbrugerne. Det afspejler sig i, at der også har været andre bevægelser på markedet, som ikke omtales i evalueringsrapporten. Eksempelvis har COOP, der er underskriver af topmødeerklæringen, taget initiativ til et dyrevelfærdsmærke for svinekød, der allerede nu forhandles i forretningerne.

3.9 Undervisning i dyrevelfærd

Målet med indsatsområdet er, at øge viden om og forståelse for dyrevelfærd via undervisning.

Under dette indsatsområde er iværksat følgende projekter:

1. Uddannelseskrav til besætningsansvarlige
2. Afdække mulighederne for et uddannelseskrav til landbrugsmedarbejdere

1. Uddannelseskrav til besætningsansvarlige

Med henblik på at etablere en hjemmel i dyreværnsloven til at fastsætte krav om uddannelse vedrørende dyrevelfærd forventes der fremsat forslag til ændring af dyreværnsloven og lov om hold af dyr i Folketingsåret 2017/2018. Forslaget forventes at resultere i en model, der medfører:

- At bemyndigelsesbestemmelsen til at fastsætte regler om uddannelseskrav vedrørende dyrevelfærd flyttes fra lov om hold af dyr til dyreværnsloven. De to væsentligste bærende elementer i lov om hold af dyr er dyresundhed og fødevarer sikkerhed. Det forekommer derfor mest hensigtsmæssigt at lade et fremtidigt regelsæt om uddannelse vedrørende dyrevelfærd have ophæng i dyreværnsloven.
- At der, efter at hjemlen er flyttet til dyreværnsloven, i bekendtgørelsesform fastsættes et krav om uddannelse for personer, der er ansvarlige for egentlige erhvervsmæssige hold af bl.a. svin. Uddannelseskravet forventes at skulle gælde fremadrettet, og der forventes at blive mulighed for dispensation i særlige tilfælde.
- At et fremtidigt uddannelseskrav forventes at kunne opfyldes ved at gennemføre landbrugsuddannelsen¹¹ eller en anden uddannelse, der har et tilsvarende omfang og kompetenceniveau for så vidt angår dyrevelfærd. Landbrugsuddannelsen blev evalueret af

¹¹ Bekendtgørelse nr. 249 af 14. marts 2016 om landbrugsuddannelsen

FVO¹² i 2015, og på baggrund heraf er det Fødevarestyrelsens vurdering, at uddannelsens velfærdselementer vil kunne bibringe personer, der påtænker at overtage ansvaret for et egentligt erhvervsmæssigt hold af svin, den nødvendige faglige kompetence.

2. Afdække mulighederne for et uddannelseskraft til landbrugsmedarbejdere

Idet det ovennævnte uddannelseskraft omhandler uddannelseskraft for *besætningsansvarlige* og ikke landbrugsmedhjælper ansat i svineproduktionen har der løbende været drøftelser mellem Fødevarestyrelsen og branchen om udmøntningen af et uddannelsesstilbud for disse.

Det er fundet mest hensigtsmæssigt, at der ikke indføres et decideret krav fra myndighedsside, men at initiativet ligger i regi af branchen. [SEGES, Videncenter for Svineproduktion har](#) taget teten og har nu udarbejdet undervisningsmateriale. Det samlede materiale ligger nu tilgængeligt på SEGES, Videncenter for Svineproduktion's hjemmeside <http://VSP.lf.dk/Viden/Undervisningsmateriale/Velfaerd.aspx> . SEGES, Videncenter for Svineproduktion arbejder for at udbyde kurset gennem en af landbrugsskolerne og på længere sigt udvikle det som e-learningmateriale.

Indsatsområdets fremdrift

Uddannelseskraft til besætningsansvarlige

Forslag til ændring af dyreværnsloven og lov om hold af dyr – der er sendt i høring i juni 2017 - forventes fremsat i Folketingsåret 2017/2018 med forventet ikrafttræden primo 2018.

Det vurderes, at handlingsplanens initiativ om, at landbrugsuddannelserne kan udvikles og forbedres mht. dyrevelfærd for nærværende kan anses for opfyldt. FVO evaluerede landbrugsuddannelsen for så vidt angår svin i 2015. Auditten viste, at undervisningen på landbrugsskolerne vedrørende dyrevelfærd, herunder undervisningsmateriale, er udviklet og forbedret gennem årene, og at undervisningsmateriale kort før auditten var opdateret og forbedret med hensyn til dyrevelfærd. Dyrevelfærd integreres typisk i de forskellige fag, både i den teoretiske og i den praktiske del af undervisningen, da erfaring viser, at dette er det mest lærerige.

At undervisning i dyrevelfærd i stigende grad er i fokus på landbrugsuddannelsen, og at der er sket en udvikling i holdningen til dyrevelfærd hos såvel elever som lærere, fremgår af AU rapporten "Kommunikation om dyrevelfærd"¹³. Rapporten peger imidlertid også på, at der fortsat er et udviklingspotentiale. Der er således fortsat behov for fokus på dyrevelfærd i forhold til landbrugsuddannelsen.

Uddannelseskraft til landbrugsmedarbejdere

Fødevarestyrelsen har jf. målsætningen afdækket mulighederne for et uddannelseskraft til landbrugsmedarbejdere. Baseret på en samlet vurdering er det fundet mest hensigtsmæssigt, at der ikke indføres et decideret krav fra myndighedsside, men at initiativet ligger i regi af branchen.

¹² Food and Veterinary Office (nu Health and Food Audits and Analysis) under EU-Kommissionens Generaldirektorat for Sundhed og Fødevarerikkerhed (SANTE). Link til rapporten: http://ec.europa.eu/food/fvo/audit_reports/details.cfm?rep_id=3544

¹³ Kommunikation om dyrevelfærd – En undersøgelse af dyrevelfærds rolle i undervisningen på landbrugsskolerne. DCA rapport nr. 072, februar 2016

Der er udarbejdet undervisningsmateriale henvendt til medarbejdere i svineproduktionen. Branchen har udviklet materialet, og har planer om at udbyde kurset gennem en af landbrugsskolerne.

SEGES, Videncenter for Svineproduktion gør opmærksom på at det samlede materiale nu ligger tilgængeligt på hjemmesiden. Materialet omfatter i alt 6 moduler, der dækker over emnerne:

1. Normal og unormal adfærd
2. Behandling og aflivning
3. Daglige rutiner og indgreb
4. Fysiske rammer for dyrene
5. Flytning og sammenblanding af dyr
6. Målsætninger, lovgivning og forbrugere

Dyrenes Beskyttelse og DOSO mener, at det er vigtigt for svins velfærd, at der er viden om dyrevelfærd, hos de mennesker, som har ansvar for dem. Derfor finder foreningerne det beklageligt, at uddannelseskravet af besætningsansvarlige ikke er gennemført, og at der ikke er indført obligatorisk uddannelse af landbrugsmedarbejdere.

3.10 Fremme dyrevelfærden på internationalt niveau

Målet med indsatsområdet er at løfte dyrevelfærden på tværs af EU.

Under dette indsatsområde er iværksat følgende initiativer:

1. Afholdelse af international dyrevelfærdskonference
2. Udarbejdelse af positionspapir om svins velfærd
3. Samarbejde med Nederlandene, NiederSachsen, Nordrhein-Westfalen og Danmark

1. International svinevelfærdskonference

Fødevareministeriet har den 29. – 30. april 2015 afholdt en international konference som havde til formål at bidrage til at forbedre velfærden for svin ved at præsentere viden om og drøfte nye veje frem for bedre velfærd for svin. Konferencen - med titlen "Improving pig welfare – what are the ways forward" er evalueret i første evaluering af handlingsplan for bedre dyrevelfærd for svin 1.12. 2015.

2. Udarbejdelse af positionspapir om svins velfærd

En fælles erklæring om dyrevelfærd (Joint Declaration on Animal Welfare) blev i december 2014 underskrevet af dyrevelfærdsansvarlige ministre fra Tyskland, Nederlandene og Danmark i Vught i Nederlandene. Som følge af denne erklæring blev et positionspapir om svins velfærd "Revision of Council Directive 2008/120/EC laying down minimum standards for the protection of pigs" udarbejdet i foråret 2015. Positionspapiret blev underskrevet af ministrene fra Tyskland, Nederlandene, Sverige og Danmark ved ovennævnte svinevelfærdskonference.

Positionspapiret peger på følgende væsentlige elementer af relevans for en eventuel ændring af svinedirektivet¹⁴: at reducere antal halekuperede grise, at reducere behovet for kirurgisk

¹⁴ Rådets direktiv 2008/120/EF af 18. december 2008 om fastsættelse af mindstekrav med hensyn til beskyttelse af svin (kodificeret udgave)

kastration samt gruppeopstaldning af søer i løbe/kontrol afdelingen. Papiret opfordrer endvidere Kommissionen til at iværksætte initiativer med henblik på, at også farende og diegivende søer på sigt kan være løsgående.

En ændring af svinedirektivet er en fortsat prioritet for Miljø- og Fødevarerministeriet. Kommissionen har tilkendegivet, at der prioriteres bedre håndhævelse af gældende EU-regler frem for ny eller ændret lovgivning. Uanset dette skal der fortsat arbejdes for at fremme initiativet.

3. Samarbejde med Nederlandene, Niedersachsen og Nordrhein-Westfalen

Fødevarerstyrelsen har fået til opgave at samle en arbejdsgruppe om svin i henhold til aftale på 4-Länder Treffen 19.09.14. Deltagerne i denne arbejdsgruppe kommer, foruden fra Danmark, fra Nederlandene, Niedersachsen og Nordrhein-Westfalen. Formålet med arbejdsgruppen er at udveksle erfaringer mellem de to tyske regioner, Nederlandene og Danmark på områder såsom håndtering af regler vedr. halekupering, beskæftigelses- og rodemateriale og kastration.

Første møde i "working group Pigs" blev afholdt i Danmark i oktober 2015 (se evaluering af handlingsplan for bedre svinevelværd 1.12.2015). Andet møde i arbejdsgruppen blev afholdt i Hannover 14-15. juni 2016. Tredje møde blev afholdt i Utrecht, Holland 15-16. marts 2017. På sidstnævnte to møder blev der især diskuteret muligheden for fælles håndtering af rekommandation og guidelines vedr. halekupering og tildeling af beskæftigelses- og rodemateriale. Næste møde i gruppen vil efter planen finde sted ultimo 2017.

Indsatsområdets fremdrift

Positionspapiret er udarbejdet, præsenteret for de øvrige medlemslande og sendt til Kommissionen. Der arbejdes for at fremme en ændring af svinedirektivet, hver gang lejligheden byder sig.

Fødevarerstyrelsen arbejder stadigvæk sammen med kollegaer fra Nederlandene og Tyskland på at finde løsninger på de problematikker der kan opstå i forbindelse med kontrollen, såsom tolkning af visse direktivkrav. En større forståelse for andre landes tolkninger, kan være med til at bidrage til højere dyrevelfærd og forbedre konkurrenceevnen.

Danske Svineproducenter pointerer, at det er vigtigt med fælles regler for dyrevelfærd på tværs af EU. Tidligere nationale stramninger i fx England og Sverige har haft voldsomme konsekvenser for den nationale svineproduktion, som i årene er blevet reduceret voldsomt og har øget incitamenterne til at importere billigere kød til forbrugerne.

Dyrenes Beskyttelse, hvortil DOSO tilslutter sig, præciserer, at det er vigtigt med ensartet kontrol og sanktionering, så lande der overholder fx forbud mod rutinemæssig halekupering ikke udkonkurreres af lande, der ikke lægger vægt på overholdelse. Lande der ikke lægger vægt på overholdelse kan typisk producere billigere, hvilket medfører forvridning af markedet. Der skal af hensyn til dyrevelfærden stiles efter et højt fælles niveau i stedet for laveste fællesnævner.

4. Bilag

Bilag 1. VIPiglets - Low mortality through birth of vital piglets

Oktober 2016

Status for GUDP projektet til følgegruppen for Svinehandlingsplanen:
VIPiglets - Low mortality through birth of vital piglets

Kort projektbeskrivelse:

Projektet vil facilitere en reduktion i pattegrisedødelighed fra 33 pct. til 20 pct. af totalfødte grise, øge fravænningsvægten med et kg pr. gris og give en ekstra gris pr. kuld. Indsatsen vil styrke den økologiske svineproduktions troværdighed i forhold til god dyrevelfærd. Projektet vil 1) identificere risikofaktorer for pattegrisedødelighed relateret til so og pattegrise i 10 økologiske besætninger, 2) undersøge betydningen af at introducere et særligt økologisk avlsmål specifikt rettet mod fødsel af færre og mere robuste grise og 3) undersøge hvordan faringsovervågning og sikring af et bedre nærklima for søer og pattegrise under faring påvirker overlevelse og vækst og 4) identificere de bedste hytter, der tilgodeser muligheden for at udnytte de forbedrede praksisser. Der etableres demonstrationsgårde, hvor *best management practice* implementeres. Projektets resultater spredes via rådgivning, workshops, demonstrationsgårde og skriftlig formidling.

Baggrunden for projektet er den udfordring, der ligger i, at en ud af tre pattegrise i den danske økologiske svineproduktion dør før fravæning. Denne meget høje pattegrisedødelighed er en væsentlig barriere for at opnå en forventet høj vækstrate i økologisk svineproduktion. Den høje dødelighed antages at være relateret til fødsel af flere grise end soen kan passe og som samtidig er små og svage. Det anvendte avlsmateriale synes mindre egnet til økologisk produktion, hvor soen farer i svært tilgængelige hytter, har lange laktationer, og hvor det er svært at håndtere overskydende grise i et kuld.

Økonomi

GUDP-finansiering	Egenfinansiering	Anden offentlig medfinansiering
9,9 mio. kr.	1,6 mio. kr.	0,9 mio. kr.

Tid

Igangsat	Projektstart	Projektslut	Evt. ny slutdato	Forløbet projekttid i pct.
2013 Organic RDD 2	01-01-2014	31-12-2017	-	40 pct.

Projektdeltagere: Århus Universitet, Udviklingscenter for Husdyr på Friland, SEGES, Norsvin. Landmænd: Flemming Madsen, Poul Pedersen, Bertel Hestbjerg, Nicolai Pedersen, Hans Erik Jørgensen og Kirsten Rasmussen.

Vurdering af projektets fremdrift

Vurdering af	Bemærkninger
Projektets milepæle	Milepæl ang. eksperimentel undersøgelse af betydning af farehjælp udgår (godkendt af GUDP aug 2015). Årsagen er, at landmændene ønsker at undgå faringshjælp så vidt muligt, da det er vanskeligt i de eksisterende hytter. I stedet kortlægges omfanget af

	faringsproblemer og mulige årsager hertil.
Projektets leveringer	Se ovenstående. I øvrigt er leveret flere publikationer.
Modning af forretningsplaner	Der er afholdt workshop om evaluering af farehytter for landmænd.
Redegørelse for evt. projekt- eller budgetændringer	En af de landmænd der oprindeligt var med i projektet er udtrådt. Hans budget på 117.000 kr. er overført til AU til dataindsamling, da denne har været ramt af uforudsete problemer med diarrea hos afkom.

Fremdrift med vægt på konkretisering af leveringer og opdatering af forretningsplaner:

Foreløbige opgørelser af indsamlede data fra faremarken og obduktioner af døde grise i 9 økologiske svinebesætninger fra sommeren 2014, viser kuldstørrelse på mellem 14.7 og 17.6 total fødte grise, med en dødelighed på mellem 22 og 38 % af levendefødte og 6-12 % dødfødte grise. Der er udarbejdet et forslag til et økologisk avlsmål som er blevet diskuteret ved projektets første workshop med international deltagelse fra advisory board afholdt i marts 2015. Planlægning af en undersøgelse af sammenhæng mellem dødelighed, temperatur i farehytten og faringsforløb, og en undersøgelse af brug af poppel til reduktion af varmebelastning under sommer-faringer er igangsat. Desuden er der lavet en scorings-metode og beskrivelse af de mest anvendte farehytter.

Efter statusrapportering juni 2016, vurderes det, at der er god fremdrift i projektet. Et helt års dataindsamling i de 9 økologiske svinebesætninger indikerer, at pattegrisedødeligheden er højere i de varme sommermåneder, og at temperaturen selv i køligere somre ofte overstiger søernes termoneutrale zoner. Forsøg med adgang til poppelbeplantning til skygge tyder på at have positiv effekt til reduktion af varmebelastningen og pattegrisedødeligheden. Forskellige typer af farehytter er blevet evalueret og de foreløbige resultater heraf er demonstreret på workshop hos en svineproducent i maj 2016.

Konklusion:

Fremdriften vurderes at være tilfredsstillende til trods for, at det har været nødvendigt at justere en del på tidsplanerne. Udfordringen har primært været at få bemandet opgaverne med de rette personer, og samtidig sikre at de mange aktiviteter, der foregår i besætningerne både i regi af dette og andre projekter, ikke bliver så mange at datakvaliteten forringes. Ved de fælles projektmøder har der været en rigtig god dialog mellem producenter, forskere og rådgivere, som har ført frem til konstruktiv kritik af planer, ændringer i fokus, og fornyet indsigt hos alle parter.

Bilag 2. Ornelugt – hurtigmetode til samtidig måling af skatol og androstenon

Oktober 2016

Status for GUDP projektet til følgegruppen for Svinehandlingsplanen: Ornelugt – hurtigmetode til samtidig måling af skatol og androstenon

Kort projektbeskrivelse: Kastration af hangrise er til diskussion. I 2009 offentliggjorde justitsministeriet en plan for afvikling af kirurgisk kastration, og i EU-regi er der underskrevet en erklæring om frivilligt stop for kastration i 2018. Sammenlignet med produktion af galte indebærer ukastrede hangrise en række fordele i form af bedre dyrevelfærd, højere foderudnyttelse og højere kødindhold. Imidlertid er der også problemer - kødet fra en mindre del af hangrisene vil have ornelugt. Hvis ca. 5 % af hangrisene frasorteres, skal der ved stop for kastration findes anden anvendelse for 37.800 tons slagtekrop. Dertil kommer ændret kropssammensætning og øget aggression.

Hangriseproduktion indebærer således betydelige værditab for slagterierne. En forudsætning for at undlade kastration af pattegrise er en sortering på slagteriet, der sikrer, at forbrugerne ikke udsættes for kød med ornelugt.

Målet med projektet er at udvikle en robust hurtigmetode til samtidig måling af ornelugtstofferne skatol og androstenon. Metoden vil effektivisere aktiviteter mhp. at afdække muligheder for ophør med kastration, og der vil kunne indsamles væsentligt flere data om indhold af ornelugtstoffer i hangrisene, end nuværende analysemetoder tillader. Fordelingerne af de to lugtstoffer i den danske hangrisepopulation kortlægges, koncept til reduktion af ornelugt testes, og genetiske markører for ornelugt belyses. Hurtigmetoden kan efterfølgende færdigudvikles til et online målesystem til brug på slagterier.

Økonomi

GUDP-finansiering	Egenfinansiering	Anden offentlig medfinansiering
5,6 mio. kr.	0,4 mio. kr.	7,4 mio. kr.

Tid

Igangsat	Projektstart	Projekt slut	Evt. ny slutdato	Forløbet projekttid i pct.
2. runde 2013	01-01-2014	31-12-2017	-	63 pct.

Projektdeltagere: DMRI (Projektleder), SEGES, Videncenter for Svineproduktion, Københavns Universitet, Danish Crown, TICAN

Vurdering af projektets fremdrift

Vurdering af	Bemærkninger
Projektets milepæle	2 milepæle forsinket. Vurderes ikke at være væsentligt for gennemførelsen.
Projektets leveringer	2 leveringer forsinket. Vurderes ikke at være væsentligt for gennemførelsen.
Modning af forretningsplaner	
Redegørelse for evt. projekt- eller budgetændringer	Se ovenstående

Fremdrift med vægt på konkretisering af leveringer og opdatering af forretningsplaner: Projektets fremdrift vurderes at forløbe planmæssigt. Forsinkelserne er indhentet. Der er udviklet en foreløbig brugbar metode til at analysere skatol og androstenon. Der arbejdes på at raffinere metoden, så den kan automatiseres. Der er indsendt patentansøgning på analysemetoden samt den automatiserede udgave, som bliver offentliggjort september 2016. Skiftet fra renracen Duroc til DLY (Duroc-Landrace-Yorkshire krydsning) vurderes at være bedst for projektets aktualitet.

Konklusion: Projektets fremdrift vurderes at være tilfredsstillende (grøn).

Bilag 3. Absorberende stoffer til reduktion af hangriselugt

Oktober 2016

Status for GUDP projektet til følgegruppen for Svinehandlingsplanen: Absorberende stoffer til reduktion af hangriselugt

Kort projektbeskrivelse: Ornelugt er den ubehagelig lugt eller smag, der fremkommer ved tilberedning af svinekød eller svinekødsprodukter fra ikkekastrede kønsmodne hangrise. For at undgå ornelugt, bliver smågrise kastreret indenfor 2. til 7. levedøgn. Denne metode er fra et dyrevelfærds synspunkt kritisabel, og i følge en EU deklARATION skal kastration være afskaffet i EU senest d. 1. januar 2018. De vigtigste komponenter der forårsager ornelugt er skatol og androstenon. Mens der er en bred viden om skatol, er meget lidt kendt om androstenon. Nye data har imidlertid vist, at adsorberende materialer (såsom aktivt kul) kan reducere koncentration af androstenon i plasma og spæk og dermed ornelugt. Dong Energy udvikler i samarbejde med DTU en energiteknologi der omdanner landbrugets restprodukter til gas. Restproduktet, asken, fra denne teknologi, indeholder 40-50 % restkul, biochar, som kan have adsorberende egenskaber som aktivt kul. Dette er en dobbelt grøn proces der anvender: 1) restprodukter til produktion af grøn energi, 2) restproduktet fra denne proces til at reducere ornelugt. I dette projekt genereres viden om androstenon omsætning, som vil blive anvendt til at teste adsorberende materialer for deres potentiale til at reducere ornelugt og optimere dette potentiale. Projektet vil karakterisere, udvikle og teste produkter baseret på biochar fra Dongs forgasser alene eller i kombination med diatomeer eller mineraler, der reducerer ornelugt til en pris der er rentabel for svineproducenter.

Økonomi

GUDP-finansiering	Egenfinansiering	Anden offentlig medfinansiering
2,1 mio. kr.	0 mio. kr.	0,3 mio. kr.

Tid

Igangsæt	Projektstart	Projekt slut	Evt. ny slutdato	Forløbet projekttid i pct.
1. runde 2014	01-08-2014	31-03-2016	01-04-2017	100 pct.

Projektdeltagere: AU Inst. for Husdyrvidenskab (projektleder), DTU, Damolin, BECH-consult.

Fremdrift med vægt på konkretisering af leveringer og opdatering af forretningsplaner: Der er arbejdet på at udvikle LC-MS/MS analysemetoder til at måle androstenon, østrogener, testosteron og progesteron i plasma hos grise. Metoderne er ikke fuldt etableret. Der er blevet kørt et griseforsøg med det formål at fastlægge, hvor hurtig turn-over tiden er for androstenon i spæk og plasma i danske grise. Fire orner med en vægt på ca. 140 kg blev anvendt. Prøverne analyseres i den næste periode af projektet.

Konklusion: Sekretariatet forventer at modtage slutrapport medio 2017.

Bilag 4. HeleHaler. Farvel til halebid og halekupering: Utopi eller realitet?

Oktober 2016

Status for GUDP projektet til følgegruppen for Svinehandlingsplanen: HeleHaler. Farvel til halebid og halekupering: Utopi eller realitet?

Kort projektbeskrivelse: HeleHaler anvender forskning fra tidligere og igangværende projekter til at udvikle brugen af et produktions-styringsværktøj (HeleHaler) til svineproduktionen, der er målrettet mod at reducere halebid og muliggøre et stop for produktion af halekuperede grise. Projektets formål er at fremstille første generation, til brug i svinebesætninger med udbrud af halebid, som ved brug reducerer frekvensen af halebid til under 3 %. Gennem systematisk indsamling af besætnings-specifikke data vil HeleHaler identificere problemområdet der forårsager halebid i den enkelte besætning, opstille retningslinier for test af tiltag i besætningen målrettet mod problemområdet og dokumentere effekten af tiltaget både økonomisk og velfærdsmæssigt. I en problembesætning med 20 % halebidte grise forventes brug af HeleHaler at kunne reducere halebidte grise til 3 % og reducere dødelighed med 2,5 %-enheder. Det svarer til en øget indtjening på ca. 160.000 kr. årligt i en besætning, der producerer 10.000 slagtesvin. Den lavere dødelighed reducerer tillige kg foder/kg produceret gris og udledningen af næringsstoffer per produceret gris. Derudover reduceres udgifter til sygestier, medicinforbrug og arbejdsforbrug. Effekterne giver mulighed for at ophøre med halekupering, hvilket sikrer opfyldelse af lovkrav og forbedrer branchens image i befolkningen; en faktor der er vanskelig at prissætte, men som har væsentlig betydning for den enkelte landmand og for branchen som helhed

Godkendt ændring (januar 2015): Projektets oprindelige mål fastholdes, men metoden ændres, da det ikke har været muligt at finde 15 problembesætninger, som ønsker at indgå i projektet. Projekt- og styregruppen ser et større potentiale i at udvikle et beslutningsstøtteværktøj, som på et tidligt tidspunkt kan varsle om en øget risiko for udbrud af halebid, fremfor det oprindelige produkt der kan pege på mulige interventioner i besætninger hvor halebid allerede er et problem. Produktet er nu et beslutningsstøtteværktøj som kan varsle udbrud af halebid hos ukuperede/kuperede grise. Samtidig er ny slutdato godkendt.

Økonomi

GUDP-finansiering	Egenfinansiering	Anden offentlig medfinansiering
6,4 mio. kr.	1,6 mio. kr.	0,5 mio. kr.

Tid

Igangsat	Projektstart	Projektslut	Evt. ny slutdato	Forløbet projekttid i pct.
2. runde 2013	01-04-2014	30-06-2017	30-06-2018	56 pct.

Projektdeltagere: AU (Projektleder), KU, SEGES, Videncenter for Svineproduktion og Agrosoft

Vurdering af projektets fremdrift

Vurdering af:	Uddybende beskrivelse
Projektets milepæle	2 milepæle er forsinket.
Projektets leveringer	Forløber planmæssigt
Modning af forretningsplaner	Forløber planmæssigt
Redegørelse for evt. projekt- eller budgetændringer	Projektet har fået forlængelse, da det ikke var muligt at inddrage 15 problembesætninger og metoden/tilgangen er ændret.

Fremdrift med vægt på konkretisering af leveringer og opdatering af forretningsplaner: Overordnede forløber projektet som det skal. Der er ikke foretaget ændringer i forretningsplanen. Den ene forsinkede milepæl afvikles til efteråret og den anden forsinkede milepæl anvendelig bliver der taget stilling til i efteråret. De vurderes til ikke at have væsentlig betydning for opnåelse af projektets formål. Fokusset i den forgangne periode har været på indsamling af data.

Konklusion: Sekretariatet vurderer, at fremdriften er tilfredsstillende.

Bilag 5. Stikoncept til grise med lange haler (special-H)

Oktober 2016

Status for GUDP projektet til følgegruppen for Svinehandlingsplanen: Stikoncept til grise med lange haler (special-H)

Kort projektbeskrivelse: Projektets mål er dels at udvikle en ny slagtesvinesti baseret på svenske erfaringer og svensk indretning og dokumentere, hvorvidt stien giver anledning til en lavere forekomst af halebid end traditionelle danske stier. Dernæst er det at sikre Danish Crown flere Antonius grise, da der forventes en øget efterspørgsel efter kød fra specialgrise. Der er derfor behov for et stikoncept med større sikkerhed for, at der ikke opstår halebid. Svensk stiindretning og opstaldning indeholder nogle af de elementer, som giver lav risiko for halebidning, idet der er en stor andel fast gulv i stierne, brug af halm og en lavere belægningsgrad. Dette harmonerer godt med Antoniuskonceptet, hvor grisene heller ikke halekuperes og der også er krav om større areal pr. gris, fast gulv i stierne og brug af halm. Formålet med projektet er at undersøge om to forskellige opstaldningsformer til slagtesvin (dansk ctr. Svensk inspireret) har forskellig dyrevelfærd, om opstaldningsformen påvirker forekomsten af halebid og endelig klarlægges om der er forskelle i grisenes produktivitet i de to systemer. Projektet kombinerer produktions-, adfærds- og velfærdsmæssige konsekvenser i et forsøg, hvor slagtesvinene i en produktionsbesætning opstaldes enten danske eller svensk inspirerede produktionsforhold. Det er afgørende for projektet at de svensk inspirerede stier etableres i en nybygget stald, idet arealforbruget og indretningen af stierne er væsentligt forskelligt fra traditionelt danske stier.

Økonomi

GUDP-finansiering	Egenfinansiering	Anden offentlig medfinansiering
2,9 mio. kr.	2,1 mio. kr.	0,1 mio. kr.

Tid

Igangsæt	Projektstart	Projektslut	Evt. ny slutdato	Førløbet projekttid i pct.
1. runde 2014	01-07-2014	31-07-2017	31-12-2017	59 pct.

Projektdeltagere: SEGES, Videntcenter for Svineproduktion (Projektleder), Danish Crown A/S, Institut for Produktionsdyr og Heste, Gråkjær Staldbyg A/S, Bent Mathiasen

Vurdering af projektets fremdrift

Vurdering af:	Uddybende beskrivelse
Projektets milepæle	Hele arbejdsplanen 2 er forsinket. Det skyldes udbrud af sygdom i besætningen
Projektets leveringer	Hele arbejdsplanen 2 er forsinket. Det skyldes udbrud af sygdom i besætningen
Modning af forretningsplaner	Gråkjær har endnu ikke igangsat planer om kommercialisering
Redegørelse for evt. projekt- eller budgetændringer	Projektet har i tidligere afrapporteringsperioder har projekt- og budgetændringer. Dette er ikke tilfældet i indeværende periode

Fremdrift med vægt på konkretisering af leveringer og opdatering af forretningsplaner: Projektet er forsinket. Pga. smitsom yversvamp i soholdet har mange søer måttet udsættes, og der har ikke kunne indsættes tilstrækkeligt med erstatningsdyr. Der har derfor det seneste år ikke været smågrise nok til fuld produktion i forsøgsstaldene. Alle milepæle og leveringer er dog igangsat, men der er for få data til at man kan sige noget konkret om det nye stikoncept. Kommercialiseringen er endnu ikke igangsat.

Konklusion:

Sekretariatet vurderer, at trods forsinkelser pga. yversvamp i soholdet og udfordringer med at indsætte tilstrækkeligt med erstatningsdyr, er der fremdrift i projektet. Alle milepæle og leveringer er igangsat. I tilfælde af at projektet ikke kan opnå tilstrækkelige gentagelser af forsøgene til at opnå statistisk signifikans pga. sygdom og anskaffelse af erstatningsdyr, vil tilsagnshaver anmode om en projektførlængelse. Projektperioden er 3 ½ år, hvilket betyder at sekretariatet kan tillade en projektførlængelse, hvis der er begrundelse for dette.

Bilag 6. Straw application for improved animal Welfare and reduced environmental impact

Oktober 2016

Status for GUDP projektet til følgegruppen for Svinehandlingsplanen: Straw application for improved animal Welfare and reduced environmental impact (straWell)

Kort projektbeskrivelse: Af hensyn til dyrevelfærd skal svin ifølge dansk lovgivning have permanent adgang til en tilstrækkelig mængde beskæftigelses- og rodemateriale, der kan stimulere grisenes undersøgende adfærd og reducere unormal og skadevoldende adfærd rettet mod andre grise. Halm er et tilgængeligt egnet materiale, der er økonomisk realistisk at tage i anvendelse. Imidlertid er der behov for udvikling af teknologier, der kan tildele halm på en hensigtsmæssig måde, samt udvikling og test af systemer til håndtering af gylle, der indeholder halm og dermed har ændrede fysiske egenskaber. StraWell-projektet imødekommer dette behov ved at udvikle teknologi til at tildele halm og håndtere den halmrige gylle på den mest optimale måde. Projektet har fokus på den tildelte halms gavnlige virkning på dyrevelfærd, men derudover vil den samlede effekt af halmen og det tilhørende gyllesystem på emissioner af ammoniak, lugt og drivhusgasser afklares. Der forventes tillige en klar positiv effekt af halmtildeling på gyllens biogaspotentiale, hvilket ligeledes undersøges og dokumenteres i projektet. I projektet udvikles ny teknologi, der kan tildele halm automatisk og ny gyllehåndteringsteknologi samtidig med at muligheden for at anvende eksisterende gyllesystemer afklares. Som støtte for teknologiudviklingen udføres anvendt forskning rettet mod at undersøge de forventede positive effekter (dyrevelfærd, emissioner, biogas) i forhold til tildelingsteknik, tildelt mængde halm og gyllesystem.

Økonomi

GUDP-finansiering	Egenfinansiering	Anden offentlig medfinansiering
6,4 mio. kr.	2,9 mio. kr.	0,4 mio. kr.

Tid

Igangsat	Projektstart	Projektslut	Evt. ny slutdato	Forløbet projekttid i pct.
2. runde 2013	01-01-2014	31-12-2016	31-12-2017	63 pct.

Projektdeltagere: AgriFarm (Projektleder), Aarhus Universitet, ENG & ANIS, SEGES, Videncenter for Svineproduktion og BoPihl A/S

Vurdering af projektets fremdrift

Vurdering af:	Uddybende beskrivelse
Projektets milepæle	Hele arbejdsplanen 2 er forsinket. Det skyldes udbrud af sygdom i besætningen
Projektets leveringer	Hele arbejdsplanen 2 er forsinket. Det skyldes udbrud af sygdom i besætningen
Modning af forretningsplaner	Gråkjær har endnu ikke igangsat planer om kommercialisering
Redegørelse for evt. projekt- eller budgetændringer	Projektet har i tidligere afrapporteringsperioder har projekt- og budgetændringer. Dette er ikke tilfældet i indeværende periode

Fremdrift med vægt på konkretisering af leveringer og opdatering af forretningsplaner: Mange milepæle og leveringer er forsinkede, og AP2.1 (egenskaber for gylle baseret på forskellige halmmængder) er opgivet. AP2.1. viste sig ikke at være relevant for udviklingen af nyt gyllesystem, og problemer med det oprindeligt

udtænkte design for det nye gylle-system viste sig ikke brugbart. Der arbejdes nu mod en ændring af design, så gylle med resthalm automatisk og mere effektivt bliver udsluset. Der har ikke været nogen modning af forretningsplaner i indeværende periode, og projektet har lidt under stor udskiftning af personer knyttet til projektet, men væsentlige nøglepersoner er stadig med. Projektet har jf. ovenstående fået en projektførlængelse på et år, så projektet kan nå i mål.

Konklusion: Sekretariatet vurderer, at der er risiko for, at problemerne med designet af det nye gylle-system ikke kan løses tilfredsstillende, og at dette kan få betydning for projektets grønne og økonomiske effekter.

Bilag 7. Månegrisens Netværk

Oktober 2016

Status for GUDP projektet til følgegruppen for Svinehandlingsplanen: Månegrisens Netværk

Kort projektbeskrivelse (fra projektansøgningen): Månegrisen er en del af regeringens innovationsstrategi og har til formål at sikre en rentabel produktion af svin med minimal belastning af miljø, klima, dyr og omgivelser. Formålet med dette netværksprojekt er at tænke og udvikle innovative teknologiske løsninger, som både er rentable og samtidig kan indgå i fremtidens svinestald. Projektet vil kortlægge barrierer, udfordringer, muligheder og potentialer for de nye innovative teknologiske løsninger. Gennem projektets tværfaglige og faginddelte netværksaktiviteter, vil der blive samarbejdet på tværs og i helt nye konstellationer. Outcome af projektet vil være en rapport indeholdende de kravspecifikationer, der er udpeget og identificeret igennem processens netværksarbejde. Rapporten vil ligge til grund for Månegrisens nødvendige videre udviklings- og innovationsarbejde. Netværkets deltagere er ni forskellige institutioner, der alle besidder væsentlige og relevante ressourcer i og omkring udviklingen af den danske slagtesvineproduktion

Økonomi

GUDP-finansiering	Egenfinansiering	Anden offentlig medfinansiering
1,5 mio. kr.	0,9 mio. kr.	0,6 mio. kr.

Tid

Igangsæt	Projektstart	Projekt slut	Evt. ny slutdato	Forløbet projekttid i pct.
1. runde 2014	01-07-2014	30-06-2015	30-06-2016	100 pct.

Projektdeltagere: Landbrug & Fødevarer, Videncenter for Svineproduktion (Projektleder), Agrotech, KU, Dansk Agroindustri, AU Ingeniørvidenskab, DMRI, AU Husdyrvidenskab, DTU Vet, Agro Business Park,

Konklusion: Sekretariatet vurderer, at projektet er gennemført som planlagt på trods af afvigelser i forhold til enkelte milepæle og leverancer samt en projektforlængelse på et år. Projektets hovedresultat er, at der er udpeget innovationsemner og udarbejdet 10 faglige notater indenfor miljø, velfærd, sundhed, ressourceudnyttelse og måleteknik, som har behov for videreudvikling.

Projektets resultater kan findes her: <http://vsp.lf.dk/Aktuelt/Maanegris.aspx>.

Bilag 8. Aftale om overlevelse af pattegrise mellem DDD og SEGES

Forbedret overlevelse hos pattegrise i danske svinebesætninger

Aftale om fælles kampagneindsats mellem Den Danske Dyrlægeforening (DDD) og SEGES Videncenter for Svineproduktion

DDD og SEGES Videncenter for Svineproduktion ønsker i fællesskab at forbedre overlevelsen hos pattegrise i danske svinebesætninger. Målet er, at langt flere grise skal overleve og derigennem forbedre dyrevelfærden og produktionsøkonomien hos danske svineproducenter.

Med denne indsats tager DDD og SEGES Videncenter for Svineproduktion et nyt initiativ i forlængelse af de initiativer, som var aftalt i forbindelse med topmødeerklæringen om bedre dyrevelfærd hos svin.

Kampagnen supplerer dermed en række aktiviteter, der allerede er iværksat for at forbedre pattegriseoverlevelsen, herunder projektet PattegrisLIV, som SEGES Videncenter for Svineproduktion har iværksat i 2015.

Kampagnen henvender sig til alle so-besætninger, og parterne opfordrer til, at producenterne drøfter pattegrisedødelighed med deres sundhedsrådgivningsdyrlæge i forbindelse med et sundhedsrådgivningsbesøg, og at der på den baggrund iværksættes en individuel tilpasset indsats på besætningsniveau i alle besætninger.

Forberedelse og opstart af kampagneindsats

Den fælles indsats forberedes frem til 1. januar 2016, hvorefter kampagnen for alvor skydes i gang primo januar 2016.

- 1) Kampagnen lanceres på Svinekongressen 2015.
- 2) Frem til 1. januar 2016 udarbejder DDD og SEGES Videncenter for Svineproduktion fælles materiale, som besætningsdyrlægerne kan benytte i svinebesætningerne herunder
 - cases med eksempler på mål for pattegriseoverlevelse og de økonomiske gevinster heraf
 - et værktøj til benchmarking, hvor den enkelte besætning kan benchmarke sig op imod kollegaer på områder som totalpattegrisedødelighed, døde indtil fravænnning, total født og total levendefødt.
- 3) Primo 2016 introduceres kampagnen på en faglig dag for svinedyrlæger og produktionskonsulenter.
- 4) Fra 1. januar 2016 frem til juli 2016 skal pattegriseoverlevelsen indgå som et tema på et sundhedsrådgivningsbesøg.

På besætningsniveau skal der foretages en differentieret indsats, der tager udgangspunkt i besættningens nuværende niveau for pattegrisedødelighed. Den skal koordineres med rådgivernes indsats i projekt PattegriseLIV og fokusere på følgende elementer:

- 1) Med udgangspunkt i det nuværende niveau for pattegrisedødelighed i besætningen sættes der et individuelt mål for at forbedre pattegriseoverlevelsen og produktionsøkonomien.
- 2) Der udarbejdes handlingsplan for den besætningsspecifikke indsats, og der foretages forventningsafstemning i forhold til ressourceforbrug og løbende opfølgning i den enkelte besætning.
- 3) Der fastlægges milepæle og aftales motivationsfaktorer.
- 4) Målet opnås og plan for fastholdelse af resultatet aftales, ELLER målet er ikke nået, og der fastlægges ny individuel handlingsplan.

Fastlæggelse af handlingsplan

Besætningsdyrlægen og besætningsejer fastlægger i fællesskab en handlingsplan for at nå mål om forbedret pattegriseoverlevelse og forbedret produktionsøkonomi.

- a) Totalpattegrisedødeligheden analyseres
- b) Der sættes mål for dødfødt og døde indtil fravæning
- c) For dødfødte arbejdes der eksempelvis med (ej prioriteret):
 - o So-konstitution
 - o Alder på sohold
 - o Fodring
 - o Faringsovervågning/flexarbejde
 - o Nye innovative principper
- d) For de levendefødte arbejdes der eksempelvis med:
 - o Kortlægning af dødsårsager og tidspunkt
 - o Fastlæggelse af dyrlægens rolle i besætningen på de store faredage (f.eks. instruktion i fødselshjælp, fokus på nærmiljø, kuldudjævning, korrekt behandling af soen)
 - o Løbende opfølgning

Kommunikationsindsats

Der arbejdes løbende på at kommunikere de gode succes historier og erfaringsopsamling til motivering af kolleger og for at synliggøre effekten og værdien af en reduceret pattegrisedødelighed. Dette kan f.eks. ske gennem Erfa-grupper eller andre landmandsfora.

Evaluering af indsatsen

DDD og SEGES Videncenter for Svineproduktion evaluerer løbende indsatsen sammen. I forbindelse med offentliggørelse af resultaterne for landsgennemsnittet i svineproduktion i 2017 evalueres den iværksatte kampagne for pattegrisedødelighed.

20. oktober 2015

Den Danske Dyrlægeforening

SEGES-Videncenter for Svineproduktion

**Miljø- og
Fødevareministeriet**
Slotsholmsgade 12
1216 København K
Tel +45 33 92 33 01
mfvm@mfvm.dk
www.mfvm.dk